

засновано 1875
НАУКОВЕ
ТОВАРИСТВО
ІМ. ШЕВЧЕНКА

SHEVCHENKO
SCIENTIFIC
SOCIETY founded in 1875

БЮЛЕТЕНЬ 59

січень - травень 2025

ЗМІСТ

Загальні Збори НТШ-А, 14 грудня 2024	4
НАРАТИВИ	
Володимир Кулик. Українська ідентичність через три роки після початку повномасштабної війни.	7
ДІЯЛЬНІСТЬ	
Нові члени	15
Професійна діяльність членів НТШ-А	16
Новини секцій	20
Конкурс ім. Дмитра Клебанова у Харкові	20
Нові видання членів НТШ-А	21
Нові видання, спонсоровані НТШ-А	22
Заходи, проведені в НТШ-А	23
ТЕКСТИ	
Євгенія Кононенко. Одна із нескінчених розмов	30
Наші втрати	32
БІБЛІОТЕКА, АРХІВ	
Новини Бібліотеки	32
Michael Andrec. ArchivesSpace Is Live	33
ЮВІЛЕЇ	
Василь Махно. Проминальне світло. До 90-ліття Леоніда Грабовського	36
Управа НТШ-А вітає з 90-літтям Ларису Онишкевич	40
Вітаємо з нагородами	42

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 14 грудня 2024

Звітує Президент НТШ-А Галина Гринь

14 грудня 2024 року відбулися Загальні збори НТШ-А. Головним питанням були вибори нової Управи на період 2024-2027 рр. Збори відкрила Галина Гринь, Президентка НТШ-А (2021-2024). Згідно Статуту, Президентка прочитала список членів Товариства, що відійшли у засвіти протягом 2021-2024 рр.: Роман Ференцевич, Віра Андрушків, Світлана Андрушків, Володимир Бандера, Орест Бедрій, Роман Воронка, Осип Данко, Атанас Кобрин, Юрій Павлічко, Ярослав Пеленський, Олександр Серафим, Елегія Скочиляс, Ася Гумецька, Рональд Літепло, Орест Попович, Роман Цибрівський, Леонід Рудницький. Присутні вшанували пам'ять про них хвилиною мовчання. Далі Галина Гринь повідомила, що за останні три роки до НТШ-А прийнято 46 нових членів – інформацію про них надруковано в попередніх числах «Бюлетеня» (див. чч. 55-56, 57-58).

Після цього було обрано Президію зборів у складі: голова – Іванна Білич, заступник – Йоханан Петровський-Штерн та протоколярний секретар

– Лев Чабан. Верифікаційна комісія та Комісія з перевірки протоколу: Маркіян Добчанський (голова), Олег Коцюба і Наталія Гончаренко. До Комісії резолюцій увійшли – Григорій Грабович (голова), члени – Роман Широков і Оксана Шевель.

До зборів було підготовлено «Книгу звітів» Управи 2021-2024 рр., в якій представлено звіти усіх членів Президії, директорів Секцій, голів Комісій та звіт про проведені презентації, виступи та доповіді.

Після організаційних процедур зі звітом виступила Галина Гринь. Президентка надала вичерпну інформацію про діяльність Товариства протягом звітного періоду. Вона зазначила, що відколи розпочалася російсько-українська війна, Товариство активно включилося в акції спротиву російській пропаганді та допомоги українським науковцям та митцям. Проявом такої академічної солідарності було створення Надзвичайного Фонду, мета якого полягала в тому, щоб допомогти колегам, що потрапили у скрутне становище.

Було призначено і надано 50 стипендій. Чимало членів НТШ-А включилося в роз'яснювальну роботу про Україну, війну та специфіку українсько-російських стосунків. Така робота включала виступи на телебаченні, інтерв'ю, співпрацю з американськими та європейськими колегами. Наукове Товариство Шевченка підтримує молодих українських лікарів стипендіями вже другий рік, співпрацюючи з Академією "Добробут" (ініціатива Медично-біологічної секції). Було проведено ряд важливих заходів, зокрема, Громадське віче «Стійкість, опір, оновлення: два роки повномасштабної війни в Україні» в Купер Юніон спільно із Українським Науковим Інститутом Гарвардського університету.

В Українському Інституті Америки пройшли міжнародна конференція до 150-річчя НТШ та концерт Вірка Балея до 85-річчя від дня уродин. У будинку Товариства також відбувалися щотижневі заходи.

НТШ-А протягом кількох останніх років проводить власну видавничу програму: проекти *Шевченкіяни* та *Кулішівіяни* спільно з київським видавництвом «Критика», серія «Мемуаристика НТШ-А», «Записки НТШ-А: Нова серія» тощо. Члени Товариства брали участь в міжнародних наукових конференціях ASEEEES та ASN; було проведено День відкритих дверей для учасників конференції ASN. НТШ-А тісно співпрацювало з Фундацією Костюшка, Українським Інститутом Америки, мистецькою школою Купер Юніон та іншими організаціями. Насамкінець *Галина Гринь* висловила подяку усім, хто працював в Управі, яку вона очолювала, і побажала Товариству подальших успіхів.

Після доповіді *Галини Гринь* виступив *Віталій Чернецький*, перший віце-президент. Він зосередив увагу на важливості й впливовості української інтелектуальної історії, а також згадав про 150-річчя НТШ-А. Зокрема він зазначив: «Одне з головних завдань, що стоїть перед нами – розбудова коаліцій тих, хто підтримує Україну, опір російській пропаганді і негативним стереотипам, які вона розповсюджує по всьому світі, і які, на жаль, досить глибоко вкорінилися у свідомість багатьох колег в Америці та інших країнах, вимагати присутності України на наукових і культурних майданчиках і уваги до її голосу. Іншими словами, подолання епістемічного насильства, що Росія чинить водночас із насильством фізичним, а також епістемічної несправедливості щодо України, яка існує, зокрема, через неадекватність старих структур західного наукового світу, які просто не бачили українську науку та українську культуру як достойних уваги, як такі, до чого варто дослухатися».

Слово новообраного Президента НТШ-А Віталія Чернецького

Йоханан Петровський-Штерн, науковий секретар, зазначив наступне: «У 2021-2024 роках члени НТШ-А доклали чимало зусиль до подальшої інтеграції НТШ-А з провідними дослідницькими центрами, науковими інституціями та міжнародною науковою спільнотою. Було проведено низку заходів разом з Купер Юніон та іншими науковими та навчальними закладами, далеко за межами українських інституцій США. Президентка НТШ-А *Галина Гринь*, віце-президенти *Григорій Грабович* та *Віталій Чернецький*, науковий секретар НТШ-А *Петровський-Штерн*, десятки дійсних та членів-кореспондентів НТШ-А брали участь у найважливіших наукових конференціях США: наприклад, ASEEEES, MLA, АНА, ААТSEEL та ASN. *Віталія Чернецького*, першого віце-президента НТШ-А, було обрано Президентом ASEEEES – найпотужнішої наукової організації славістів зі всього світу».

Наталія Гончаренко доповіла про фінансовий стан Товариства.

Звітує голова Бібліотечно-Архівної комісії Юрій Добчанський

Григорій Грабович, віце-президент і директор Філологічної Секції наголосив, що основою наукової діяльності Товариства є постійний випуск монографій та досліджень, присвячених двом центральним постатям новітнього українського національного відродження 19-го століття – Тарасові Шевченку (1814–1861) та Пантелеймонові Кулішеві (1819–1897). Відновлення зобов'язань Товариства публікувати нові важливі дослідження про Шевченка розпочалося з Ювілейного Шевченківського проєкту, започаткованого 2009 року напередодні 200-річчя від дня народження Шевченка, яке відзначалося 2014 року, і в рамках якого 2013 року вийшов перший том «Тарас Шевченко в критиці», тобто «Тарас Шевченко, Прижиттєва критика» (1839–1861), Київ, 2013, (802 с.) та у 2016 році, другий том, також у Києві, «Тарас Шевченко в критиці», тобто «Пошмертна критика» (1861), (804 с.). Заслухавши звіти і дискусію, голова зборів попросила до слова голову Контрольної комісії Катерину Наливайко. У своєму Звіті Контрольна комісія ствердила, що діяльність Управи протягом 2021-2024 рр. відбувалася згідно Статуту НТШ-А й запропонувала уділити абсолюторію. Після цього відбулося голосування за склад нової Управи 2024-2027 рр. Член Верифікаційної комісії Олег Коцюба оголосив результати виборів за список очолюваний проф. Віталієм Чернецьким.

Висліди голосування: 54-за, 1-проти, 1-недійсний.

До складу нової Управи НТШ-А увійшли:

Президія

Віталій Чернецький, Президент
Олена Ніколаєнко, перший віце-президент
Кетрін Ваннер, науковий секретар
Роман Широков, скарбник

Академічні віце-президенти

Йоханан Петровський-Штерн, Вірко Балей,
Григорій Грабович

Протоколярний секретар

Лев Чабан

Голови комісій: Роман Юзвишин (Бібліотечна)
Лада Біланюк (Видавнича), Іванна Білич (Дорадчо-
правнича), Марія Соневицька (Зовнішніх
зв'язків), Олександра Грицак (Зв'язків з науковими
установами) Олег Коцюба (Інформаційних
технологій), Наталія Шпильова-Саїд
(Комунікацій), Роман Гриців (Осередків), Мейгіл
Фавлер (Стипендійна), Андрій Сороковський
(Статутова), Зенон Василів (Фінансова), Маркіян
Добчанський (Членства)

Вільні члени:

Маргаріта Бальмасада, Андрій Даниленко, Юрій
Добчанський, Павло Гінтов, Денис Єщенко, Василь
Заячківський, Соломія Івахів, Альберт Кіпа,
Аскольд Мельничук, Оксана Шевель

Контрольна Комісія

Галина Гринь – голова; члени: Адріана Гельбіг,
Катерина Наливайко, Орест Дейчаківський, Тарас
Філевич

У виступі голова Резолюційної комісії Григорій
Грабович зазначив, що до резолюцій повинно увійти
питання активізації наукових секцій Товариства,
а саме: два рази на рік кожна секція повинна
обговорити стан справ, наукові здобутки та плани,
а також погодити, як заохочувати до роботи
і співпраці неактивних дійсних членів. Пропозицію
Григорія Грабовича, за яку було проголосовано
і продискутовано, підтримала Іванна Білич.
Зі словом до учасників Зборів звернувся Президент
новообраної Управи НТШ-А 2024-2027 рр. Віталій
Чернецький, підкреслюючи важливість діяльності
НТШ-А в нових умовах, які означилися війною
Росії проти України. Товариство є взірцевим
гравцем на інтелектуальному полі й зберігатиме
таку позицію й надалі. Необхідно продовжувати
залучати тих, хто підтримує Україну і працює в
сфері українознавства. Президент наголосив також
на важливості еволюції внеску попередніх поколінь
для збереження й розвитку української науки та
культури у світі.

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЧЕРЕЗ ТРИ РОКИ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

ВОЛОДИМИР КУЛИК,
ПРОФЕСОР КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ЕКОНОМІКИ

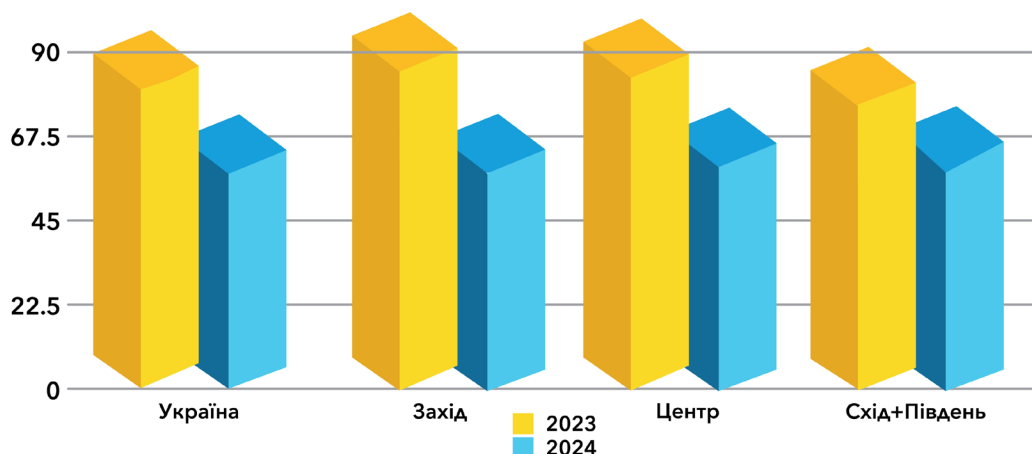
Гуртування та розчарування

Три роки тому, коли Росія почала повномасштабну війну проти України з метою знищити її незалежну державність та окремішню ідентичність, українці вразили світ рішучим опором і консолідацією. Одним із вимірів дивовижної опірності, яка дала змогу зупинити агресора та зберегти державу, стало посилення національної ідентичності, яке науковці називають “гуртуванням довкола прапора”, характерним для часів великих зовнішніх загроз. Саме національна ідентичність набула для переважної більшості українців найвищого пріоритету, потіснивши на другий план етнічні, мовні, регіональні, релігійні та інші ідентифікації. Піднесення національної ідентичності виявилось

також у високому рівні національної гордості, довіри до керівництва держави та впевненості в перемозі України над Росією. Хоча українці майже одностайно сприймали свою націю як інклюзивну спільноту, що охоплює всіх людей, які вважають Україну своєю Батьківщиною, вони водночас поділяли досить виразні й радикальні етнокультурні настанови. Найпомітнішою серед цих настанов була ненависть до Росії та росіян, на яких українці без вагань поклали відповідальність за війну, на відміну від 2014 року, коли більшість uważала винною тільки російську владу. Водночас переважна більшість українців стали більше вживати українську мову самі та підтримувати її панування у всіх суспільних ділянках. Зміцнення національної ідентичності виявилось навіть у ставленні до минулого, зокрема в оцінці збройної боротьби Української повстанської армії. Якщо раніше під впливом совєтської пропаганди велика частина українських громадян сприймала цю боротьбу критично, то 2022 року переважало позитивне або радше позитивне ставлення. Люди схильні були сприймати націоналістів минулого як борців проти того самого зла, яке загрожує Україні тепер.¹

За три роки багато чого змінилось. Віра в швидку перемогу послабла, а в декого навіть змінилася зневірою. Довіра переважної більшості громадян до президента й уряду поступилася місцем розчаруванню їхньою нездатністю досягти справедливого миру та небажанням облишити на час війни політичну боротьбу всередині країни. На зміну винятковому “гуртуванню довкола прапора” прийшла рутинніша ситуація змагання різних ідентифікацій і повернення до засвоєних раніше уявлень про суть українськості та до звичної

СПРАВИ ЙДУТЬ У ПРАВИЛЬНОМУ НАПРЯМКУ

Відсоток респондентів, цілком або радше згодних із тим, що справи йдуть у правильному напрямку. Результати опитувань проведених KMIC у липні 2023 р. і листопаді 2024 р.

мовної поведінки. Не зрозуміло, однак, наскільки великою є ця зміна: чи повернулося українське суспільство до того стану, в якому воно було перед початком повномасштабної війни, а чи опинилося в якомусь проміжному стані? Щоб відповісти на це запитання, треба порівняти уявлення та практики громадян на початку великої війни та три роки потому, інакше кажучи в період “гуртування довкола прапора” та в час послаблення національної консолідації. У цій статті я зроблю таке порівняння, використовуючи дані двох загальнонаціональних соціологічних опитувань, проведених на різних етапах повномасштабної війни, а також залучаючи окремі результати з довоєнного періоду.

Обидва дослідження воєнного часу провів Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) на замовлення учасників дослідницького проекту “Мінливі ідентичності та межі”, здійснюваного за фінансової підтримки Британської академії. Перше з цих опитувань (2009 респондентів) проведено у липні 2023 року, в час масового очікування контрнаступу української армії, від якого багато українців сподівалися швидкого визволення окупованих територій. Можна сказати, що це був останній етап періоду “гуртування довкола прапора”. Друге опитування (1600 респондентів) відбулося приблизно за півтора роки, в листопаді-грудні 2024 року, коли більшість українців усвідомили, що визволення відбудеться нескоро або й не відбудеться взагалі, а до цього додалася невизначеність із приводу намірів новообраного президента США Дональда Трампа змусити

протиборні сторони припинити війну, адже умови такого миру могли виявитися принизливими й загрозливими для України.

В обох випадках респондентам поставлено багато однакових запитань, тому можна порівнювати, як змінилися їхні відповіді. Похибка опитування не перевищувала 3.3%. Деяко спрощуючи, можна вважати, що відмінності між результатами двох опитувань, які перевищують цей рівень, є статистично значущими й відбивають реальні зміни в українському суспільстві. Оскільки мешканці різних частин України традиційно відрізнялися за поглядами та поведінкою, я наводитиму результати не тільки для всіх респондентів, а й окремо для трьох макрорегіонів: Заходу, Центру, а також Сходу й Півдня разом. Рішення розглядати два останніх регіони як один зумовлене не тільки тим, що за більшістю важливих для мого аналізу показників вони не дуже відрізняються між собою, а й, головне, що соціологи не мають єдиної думки про те, де провести між ними межу. Втім, у деяких випадках я вказуватиму на суттєві відмінності між поглядами мешканців Сходу (розуміючи його як Донецьку, Луганську та Харківську області) та Півдня (який охоплює Одещину, Миколаївщину, Херсонщину, Дніпропетровщину та Запоріжжя). Варто наголосити, що застосовуваний у цій статті регіональний поділ стосується місця мешкання до початку повномасштабної війни, а не мешкання на час проведення відповідних опитувань. Тому крім нинішніх мешканців певного регіону, пов'язана

з ним група респондентів охоплює також людей, які переїхали з нього до інших частин країни (переміщених осіб), але не тих, які виїхали за кордон (біженців).

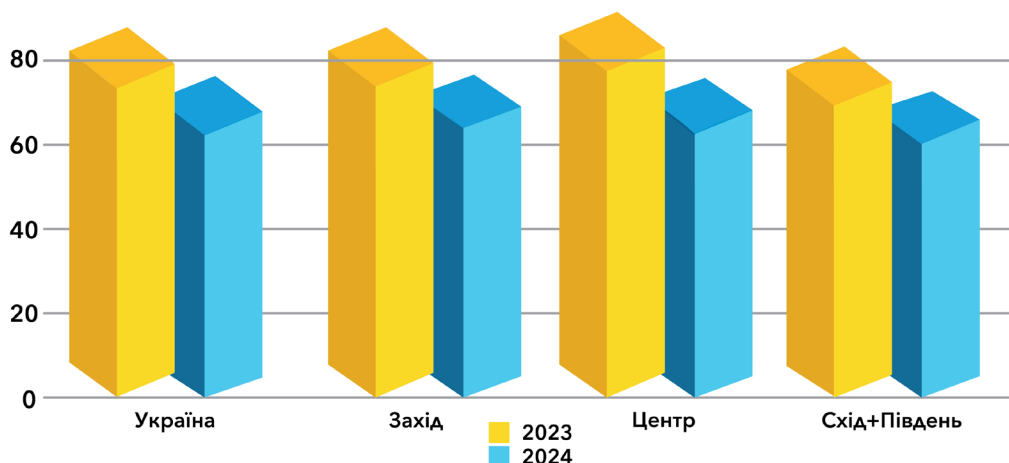
Оцінка стану справ у країні

Перш ніж перейти до аналізу різних аспектів ідентичності, варто згадати відповіді на кілька запитань, що показують зміну загальної атмосфери в суспільстві від виняткового піднесення до помітного, хоч і не переважного, розчарування. Перше з цих запитань мало з'ясувати, чи згодні респонденти з таким твердженням: “Незалежно від того, що сталося в минулому, зараз країна рухається в правильному напрямку”. У час національної консолідації громадяни більше, ніж зазвичай, схвалюють стан справ у країні та дії її керівництва. У першому опитуванні з цим твердженням цілком погодилися 40% респондентів, а ще 45% радше погодилися, ніж не погодилися. На Сході та Півдні рівень задоволення станом справ був трохи нижчим, але й там аж 76% цілком або переважно погодилися, що рух відбувається в правильному напрямку. За півтора роки, як і можна було очікувати, задоволеності значно поменшало, тому в другому опитуванні всього 22% респондентів цілком погодилися з наведеним твердженням, а ще 37% радше погодилися. При цьому відмінності між макрорегіонами майже зникли: в усіх трьох частках осіб, які цілком або радше погодилися, що справи

йдуть у правильному напрямку, становила 58-60%.

Іншим виявом “гуртування довкола прапора” є підтримка керівників країни та її окремих частин. В обох опитуваннях ми з колегами запитували респондентів, чи схвалюють вони діяльність президента Володимира Зеленського, прем'єр-міністра Дениса Шмигала та мера їхнього міста (або керівника територіальної громади в сільській місцевості). Відповіді підтвердили наше очікування, що на пізніших етапах війни початкова консолідація слабшає, і громадяни знову стають досить критичними до влади, як це завжди буває в Україні. У першому опитуванні діяльність Зеленського цілком схвалили аж 54% респондентів, а ще 31% - радше схвалили. При цьому загальний рівень рішучої та обережної підтримки перевищував 80% в усіх трьох макрорегіонах. На час другого опитування повна підтримка впала до 25%, водночас часткова зросла до 36%, що все одно означало зниження сумарного рівня підтримки з 85% до 57%, і воно було приблизно однаковим в усіх частинах країни. Шмигалеву діяльність ще й у 2023 році повністю схвалювали всього 18% респондентів, але 42% її радше схвалювали, ніж не схвалювали, тобто загальний рівень схвалення був набагато вищий, ніж зазвичай для українських прем'єрів. Але до кінця 2024 року перший показник упав до всього 7%, а другий — до 28%, із дуже невеликими відмінностями між макрорегіонами. Натомість щодо місцевих керівників такої негативної динаміки не було: в першому опитуванні

НАЦІОНАЛЬНА ГОРДІСТЬ

Відсоток респондентів, які заявили про максимальну (10 за 10-бальною шкалою) гордість із того, що вони є громадянами України. Результати опитувань проведених КМІС у липні 2023 р. і листопаді 2024 р.

їхні дії цілком або переважно схвалювало 50%, а в другому — 49%, що означає статистично незмінний рівень підтримки в масштабах країни, який, утім, приховує невелике зменшення або збільшення в різних її частинах. Тобто втома й розчарування від тривалої війни позначилися саме на підтримці національного керівництва, що демонструє послаблення первісної національної консолідації у відповідь на ворожу агресію.

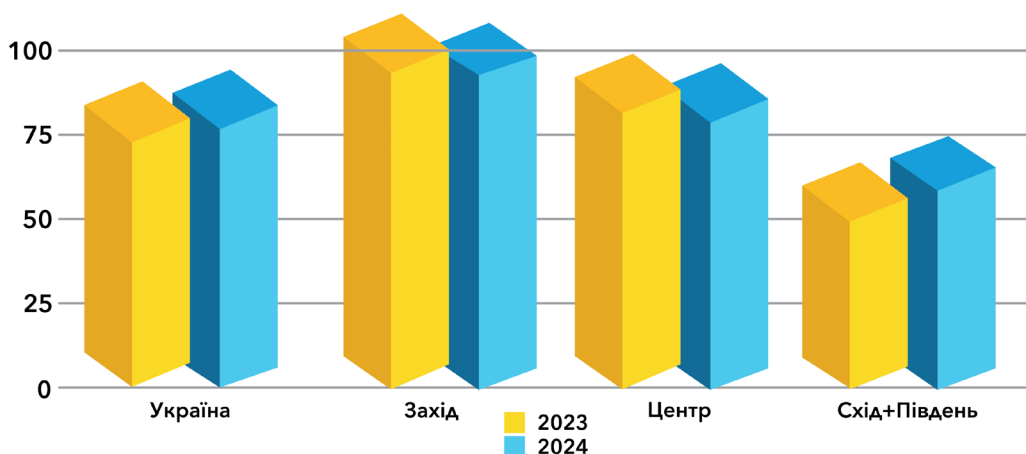
Нарешті, втома й розчарування виявляються також у відмові багатьох українців від категоричного наполягання, що війна має закінчитися тільки повною перемогою України з виходом на кордони 1991 року. Це чітко продемонстрували відповіді на повторене двічі запитання, чи погоджуються респонденти з твердженням, що “будь-яка мирна угода, яка не відновить територіальну цілісність України, приречена на невдачу”. У першому опитуванні цілком погодилися з цим аж 60%, а ще 15% — радше погодилися, з приблизно однаковими показниками для всіх макрорегіонів. За півтора роки частка “безумовно згодних” знизилася до 39%, при цьому трохи виросла (до 21%) частка “радше згодних”, але сумарний рівень згоди впав від 75% до 60%. Тобто хоча більшість українських громадян і далі наполягає на поверненні всіх окупованих територій, майже третина вже воліє, аби війна припинилася, навіть якщо деякі українські землі залишаться під окупацією. Рівень відмови від деокупації всіх територій як передумови мирної угоди виявився

особливо високим серед респондентів, які мешкають (або мешкали до лютого 2022 року) на Сході, що можна вважати парадоксальним, адже саме цей регіон великою мірою окуповано та зруйновано.

Етнонаціональна ідентичність

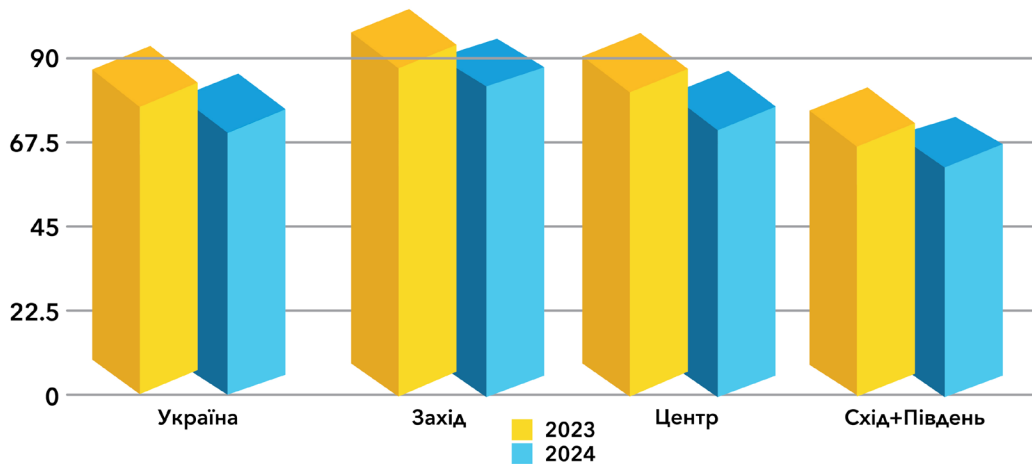
Переходячи до запитань, пов’язаних з ідентичністю, почну з того, яке з’ясовує пріоритетність національної ідентичності порівняно з іншими територіальними ідентифікаціями різного масштабу, від місцевого до глобального. Впродовж усіх років незалежності частка людей, які вважали найважливішою саме національну ідентичність, поступово зростала, при цьому зростання прискорювалося внаслідок Помаранчевої революції та подій 2014 року, тобто Євромайдану та російської агресії в Криму й на Донбасі. В обох випадках у наступні роки ця частка трохи зменшувалася, але не поверталася до часів перед піднесенням. Повномасштабне вторгнення Росії ще більше посилює пріоритет національної ідентичності, але, як і в попередніх випадках, після нього настало певне послаблення. У першому з розглянутих тут опитувань частка людей, які назвали найважливішою з територіальних ідентичностей саме національну, становила 74%, набагато перевершуючи рівні пріоритетності місцевої (9%), регіональної, європейської та

УКРАЇНСЬКА МОВА НА РОБОТІ

Відсоток респондентів, які вказали, що спілкуються переважно українською мовою на роботі (від числа тих, які працюють). Результати опитувань проведених KMIC у липні 2023 р. і листопаді 2024 р.

ВЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ В СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Відсоток респондентів, які підтримують обов'язкове вживання української мови в усіх закладах обслуговування. Результати опитувань проведених КМІС у липні 2023 р. і листопаді 2024 р.

глобальної ідентифікації (три останніх набрали по 5%). Навіть на Сході та Півдні національній ідентичності надали перевагу 72% респондентів. На час другого опитування частка людей, які вважають найважливішою національну ідентичність, знизилася до 69%, при цьому зниження було особливо відчутним серед респондентів із трьох східних областей: аж до 63%. Водночас рівень пріоритетності національної ідентичності все одно залишається вищим, ніж він був до початку повномасштабної війни.

Іншим виміром сили національної ідентичності є рівень національної гордості. Респондентам було запропоновано вказати на десятибальній шкалі, наскільки вони пишаються тим, що є громадянами України. Повномасштабна агресія Росії призвела до різкого збільшення частки людей, які оцінювали свій рівень гордості як максимальний (10 із 10). Порівнюючи ці частки для двох опитувань, ми можемо побачити, як на пізньому етапі війни національна гордість суттєво послабшала. 2023 року про максимальну гордість заявили аж 74% респондентів, що є дуже високим показником і для України, і для більшості країн світу. У Центрі ця частка була ще вищою (77%), а на Сході та Півдні — трохи нижчою (69%). Натомість 2024 року частка осіб із максимальною гордістю знизилася до 64%, а серед східняків іще нижче, до 59%. Можна припустити, що зменшення

гордості спричинило насамперед усвідомлення нездатності української армії відвоювати окуповані території та егоїзму великої частини громадян, які уникають робити внесок у захист країни. Проте це припущення треба перевіряти якісними методами.

Водночас національну ідентичність можна вимірювати також за поширеністю ідентифікації з українською національністю, яка за советських часів була насамперед етнічною характеристикою, але в незалежній Україні почала поступово набувати громадянського характеру: дедалі більше людей називали себе українцями просто за країною мешкання та громадянства. Поступова реідентифікація з росіян та членів інших меншин на українців призвела до збільшення частки осіб української національності в усьому населенні, яке показав спочатку перепис 2001 року, а потім соціологічні опитування наступних років. Особливий поштовх до реідентифікації росіян в українців дала російська агресія 2014 року, яка зробила російськість неприйнятною для більшості громадян України. В опитуванні, яке КМІС провів 2012 року, тобто напередодні Євромайдану, українську національність указали 82%, а в опитуванні того-таки інституту від 2017 року — аж 88%. На Сході та Півдні ідентифікація з українською національністю була трохи нижчою, ніж на Заході та в Центрі, але вона досить швидко зростала, досягши 2017 року 78%.² Повномасштабна війна

зробила російську ідентичність токсичною майже для всіх громадян України, давши ще сильніший поштовх реідентифікації в українців відповідно до громадянства й політичної лояльності. В опитуванні 2023 року українцями за національністю назвали себе аж 96% респондентів, зокрема 94% мешканців Сходу та Півдня, які за цим показником майже не відрізняються статистично від співвітчизників із Заходу та Центру. 2024 року частка осіб, які вказали українську національність становила 95% (94% на Сході та Півдні), тобто, по суті, не змінилася проти попереднього опитування. Це свідчить про те, що певне послаблення української національної ідентичності не відбулося в ідентифікації з українською національністю — можливо, тому, що частина людей, які раніше вибрали цю національність із громадянських міркувань, тепер схильні сприймати її як етнокультурну й, отже, незмінну характеристику.³

Мовні ідентифікації та практики

Посилення української ідентичності у відповідь на повномасштабну агресію Росії виявилось також у зростанні частки людей, які ідентифікують себе з українською мовою як рідною. Подібно до української національності, українська рідна мова поступово поширювалася серед населення протягом років незалежності, набуваючи громадянського змісту на додаток до етнокультурного. Після 2014 року реідентифікація з російської мови на українську прискорилося: якщо 2012 року українську мову назвали рідною 59% респондентів, то 2017-го — вже 68%.⁴ Повномасштабна війна ще більше інтенсифікувала цей процес, і 2023 року з українською мовою ідентифікували себе 83% опитаних громадян. За цим показником відмінності між макрорегіонами були набагато більші, ніж за національністю, що відбивало традиційно більшу поширеність української мови на Заході та в Центрі, а російської — на Сході та Півдні. Але й серед мешканців двох останніх регіонів українську назвали рідною 70% респондентів — ледь не вдвічі більше, ніж до великої війни (2017 року ця частка становила 40%). Проте опитування 2024 року продемонструвало зворотний рух від української мовної ідентифікації в бік російської та подвійної: частка осіб, що назвали українську мову рідною, склала 78% від усіх респондентів. Особливо відчутною така зміна виявилася в Центрі (від 89% до 83%) та на Сході (від

68% до 55%). Можна припустити, що послаблення української національної ідентичності призвело до відмови від ідентифікації з українською мовою насамперед серед тих громадян, для яких ця ідентифікація мала радше громадянський характер, тобто вони називали українську мову рідною головню тому, що ідентифікували себе з Україною.

Натомість у мовній практиці такої зміни не було. Якщо ідентифікація з українською мовою почала стрімко рости вже після 2014 року, то вживання цієї мови в повсякденному житті активізувалося щойно у відповідь на повномасштабну агресію 2022-го. В опитуванні 2023 року про спілкування вдома переважно українською заявили 64% респондентів — величезний стрибок від 50% 2017-го. Ще разючішим був цей стрибок на Сході та Півдні, де раніше безперечно переважала російська мова: декларована частка української в родинному спілкуванні зросла від усього 8% до 35%, зрівнявшись із часткою російської (ще 22% сказали, що вживають обидві мови приблизно порівну). 2024 року частка людей, які заявили про вживання переважно української мови, склала 62%, що майже не відрізняється від 64% попереднього року. Статистично значуща зміна відбулася лише в Центрі, де частка української мови знизилася від 74% до 70%. Що ж до респондентів зі Сходу та Півдня, за роки повномасштабної війни виник певний розрив у мовних практиках між тими, що залишилися у своїй місцевості, й тими, що перебралися деінде. Цікаво, що серед південців тепер набагато більше говорять українською вдома ті, які переїхали до інших міст і сіл (57% проти 36% серед тих, що залишилися на місці), тоді як серед східняків переміщені особи, навпаки, вживають трохи менше української (28% проти 31%). Можна припустити, що різний вплив переміщення на мовну практику цих двох груп пов'язаний із різною географією, тобто багато південців переїхали до переважно україномовних регіонів, тоді як східняки здебільшого опинилися у містах Сходу та Півдня, де мовне середовище залишається великою мірою російськомовним або двомовним. Знову ж таки, ця гіпотеза потребує перевірки в подальших дослідженнях.

Динаміка мововжитку на роботі досить подібна до динаміки вдома, проте зростання початкового періоду повномасштабної війни тут було ще разючішим. Попри правовий статус української мови як єдиної державної, російська протягом трьох перших десятиліть незалежності

зберігала успадковані від імперських часів владу й престиж, тому вона залишалася головною мовою роботи в містах, що змушувало багатьох україномовних працівників говорити на роботі російською. Ця ситуація збереглася навіть після Євромайдану та російської агресії в Криму й на Донбасі, що виразно демонструють результати опитування 2017 року, в якому про вживання переважно української мови вдома заявили 50% респондентів, а про таке саме вживання на роботі чи в навчальному закладі — всього 42% тих, що тоді працювали або вчилися. Мовний закон 2019 року значно посилив вимоги щодо вживання української мови на роботі, а повномасштабна агресія Росії спонукала багатьох українців відмовитися від російської мови принаймні в публічному просторі, що сприяло кращому виконанню закону. 2023 року 73% респондентів сказали, що говорять на роботі переважно українською, що на 9% перевищило декларований рівень її вживання вдома. На Сході та Півдні зміна була особливо різкою: до великої війни українською мовою спілкувалися всього 5% працівників, а під час війни — аж 50%. З перебігом війни вживання української мови на роботі майже не змінилося: 2024 року його рівень становив 72% серед усіх респондентів. Української мови стало трохи менше тільки в Центрі (77% проти 82%), зате серед респондентів зі Сходу та Півдня її ще трохи побільшало (до 54%). Знову ж таки, серед східняків і південців про більше вживання української мови на роботі заявили насамперед переміщені особи, що можна пов'язувати зі впливом мовного середовища тих місцевостей, де вони опинилися. Як і в домашньому мововжитку, особливо велика відмінність між переміщеними й непереміщеними особами спостерігалася серед респондентів із Півдня: про те, що вони вживають переважно української мови, сказали 75% перших і 53% других.

Побажання щодо мовної ситуації та мовної політики

Нарешті, варто також розглянути зміни в мовних настановах, що їх можна вважати частиною змісту української ідентичності, тобто значення, якого люди надають своїй належності до української нації. Мовні настанови окреслюють, якою люди хочуть бачити мовну ситуацію в суспільстві, що почасти визначає те, як вони сприймають Україну та українськість. В обох розглянутих тут опитуваннях періоду повномасштабної війни було

три запитання про бажану для респондентів мовну ситуацію та мовну політику.

Перше з цих запитань стосувалося того, “як має розвиватися мовна ситуація в Україні в перспективі”, пропонуючи респондентам вибір між пануванням української або російської мов в усіх суспільних ділянках та двомовністю країни, тобто приблизно паритетним уживанням обох мов. Ще й раніше мало хто в Україні волів панування російської, а в час війни з Росією цей варіант розвитку не вибрав майже ніхто, тому реальний вибір стоїть між пануванням української мови та двомовністю суспільства. В середині 2000-х років, коли ми з колегами вперше поставили це запитання, другий варіант мав трохи більшу підтримку, ніж перший, але з часом перший набирив дедалі більшої популярності, хоча другому все ще надавала перевагу більшість мешканців Сходу та Півдня. 2017 року за переважну україномовність суспільства висловилися 60% респондентів, а за двомовність — 33%, але на Сході та Півдні співвідношення пріоритетів було протилежним (33% проти 61%). Повномасштабне вторгнення Росії дуже здискредитувало ідею двомовності, тому в опитуванні 2023 року її підтримало всього 13% в Україні загалом і 24% на Сході та Півдні, тоді як 85% серед усіх респондентів та 73% серед південно-східних висловилися за панування української мови. Як бачимо, настанови мешканців Сходу та Півдня змінилися по суті на протилежні, наблизившись таким чином до вподобань українців із Заходу та Центру. На час останнього опитування підтримка україномовності суспільства знизилася до 78%, натомість підтримка двомовності зросла до 20%. Найбільше змінилися преференції східняків, які тепер дуже відрізняються від південців: серед перших україномовності воліють 55%, а серед других — аж 68%. Водночас розбіжності між макрорегіонами залишаються набагато меншими, ніж були до початку повномасштабної війни, тим паче, що мешканці Центру стали трохи менш однастайними в наполяганні на україномовності.

Інше запитання мало на меті з'ясувати, чи згодні респонденти з твердженням, що “в усіх закладах обслуговування персонал повинен звертатися до клієнтів українською мовою”, яке по суті переказує одну з норм мовного закону 2019 року. Хоча вступ цієї норми в силу на початку 2021 року викликав у суспільстві досить гарячі дискусії, більшість населення вже тоді підтримувала ідею, що українська має бути головною мовою

сфери обслуговування, але клієнтів, що воліють російської чи якоїсь іншої мови, працівники можуть обслуговувати тією мовою, якщо нею володіють. Запитання, яке я ставив 2017 року, дещо відрізнялося від тих, що увійшли до двох опитувань, проведених у час повномасштабної війни, тому я можу порівнювати тільки результати цих двох останніх опитувань. 2023 року з зацитованим твердженням повністю погодилися 77% респондентів, а ще 13% — радше погодилися. Навіть на Сході та Півдні рівень повної або часткової підтримки цього твердження — а отже, відповідної норми закону — становив 81%. 2024 року вказане твердження повністю підтримували 68% усіх респондентів, а 18% підтримували його частково, тобто загальний рівень підтримки знизився всього на 4% проти 2023 року. Найнижчий рівень підтримки задекларували респонденти зі Сходу, але й серед них він не опустився нижче за 75%. Можна впевнено твердити, що велика більшість мешканців усіх частин країни далі підтримує переважне вживання української мови в цій важливій суспільній ділянці, де донедавна панувала російська.

Третє запитання стосувалося ставлення респондентів до можливості надання російській мові офіційного статусу в окремих регіонах. Ця можливість була предметом політичної боротьби протягом багатьох років — аж до ухвалення 2012 року так званого закону Ківалова–Колесніченка, який зробив російську офіційною майже на половині території країни, що прибічники української мови вважали загрозовим не лише для державної мови, а й для самої державності. 2018 року цей закон скасовано, але ідею офіційного статусу російської мови далі підтримувала певна (хоч і значно менша, ніж до 2014 року) частина населення, особливо на Сході та Півдні. Повномасштабна війна звела цю підтримку майже нанівець. 2023 року з твердженням, що регіони повинні мати право надавати російській офіційного статусу, цілком або переважно погодилися всього 9% громадян, і навіть на Сході та Півдні рівень його підтримки становив лише 14%. Натомість це твердження категорично відкинули 75% серед усіх респондентів і 64% серед південно-східних. За півтора року між двома опитуваннями рівень підтримки ідеї регіонального статусу лише трохи зріс: до 12% в усій вибірці та до 16% на Півдні та Сході. Натомість 69% усіх респондентів категорично з нею не погоджуються, і навіть серед східняків цей показник становить 55%. Цю ідею далі відкидає переважна більшість

мешканців усіх частин країни, тому можна твердити, що вона не має політичного майбутнього. Хоча на пізньому етапі війни громадяни стали трохи прихильнішими до можливості вживання російської мови в суспільстві, вони категорично не бажають надавати їй офіційного статусу в жодному регіоні України, певно, все ще вважаючи його загрозовим для національної єдності й державної незалежності.

Висновки

Як бачимо, затяжна війна та зумовлені нею втома й розчарування позначилися на силі та змісті української національної ідентичності. З одного боку, трохи знизився рівень її пріоритетності серед інших ідентичностей громадян України, що також відбилось в зменшенні національної гордості. З другого боку, дещо послабшала підтримка деяких етнокультурних настанов, як-от імперативу панування української мови в усіх суспільних ділянках та її обов'язкового вживання в закладах обслуговування. Проте ця зміна досить невелика і зовсім не означає повернення поглядів і поведінки українських громадян до тих, які були до початку повномасштабної війни. Ба більше, за деякими показниками, як-от ідентифікація з українською національністю, вживання української мови вдома й на роботі та відкидання можливості надання російській регіонального статусу, відруху немає взагалі, тобто зумовлені повномасштабною агресією зміни зберігаються, а серед окремих категорій населення навіть посилюються. Хоча пізніше розчарування й послабило початкове гуртування, воно не призвело до роз'єднаності та поразництва.

---

¹ Volodymyr Kulyk, "National Identity in Time of War: Ukraine after Russian Aggressions of 2014 and 2022," *Problems of Post-Communism* 71, no. 4 (2024): 296–308.

² Volodymyr Kulyk, "Shedding Russianness, Recasting Ukrainianness: The Post-Euromaidan Dynamics of Ethnonational Identifications in Ukraine," *Post-Soviet Affairs* 34, no. 2–3 (2018): 119–38.

³ Про таке переосмислення вибраної української ідентичності як начебто успадкованої я писав за даними опитування KMIC 2017 року: Volodymyr Kulyk, "Shedding Russianness, Recasting Ukrainianness."

⁴ Volodymyr Kulyk, "Shedding Russianness, Recasting Ukrainianness".

НОВІ ЧЛЕНИ НТШ-А

Олександр Авербух (Alex Averbuch) – літературознавець, поет. Assistant Professor of Ukrainian Literature and Culture, Department of Slavic Languages and Literatures, LSA Collegiate Fellow, University of Michigan. Навчався в Tel Aviv University, Hebrew University of Jerusalem. Автор поетичних збірок, зокрема «Жидівський король» (2021).

Юрій Аввакумов (Yury Avvakumov) – професор теології та історії християнства в University of Notre Dame. Автор монографій «The Churches and the War: Religion, Religious Diplomacy, and Russia's Aggression against Ukraine», co-edited with Oleh Turiy (2024), «Витоки унійного богослов'я. Проблема церковної єдності в обрядових дискусіях між Римом і Константинополем в XI–XIII ст.» (2011), «Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики в Росії. Документи і матеріали 1898–1944.» У двох книгах. Кн. 1: «Документи і матеріали 1899–1917». Співредактор з Оксаною Гайовою (2004) та багатьох статей.

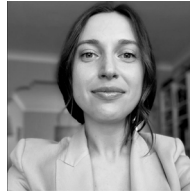
Лайкін Данченко (Laikin Dantchenko) – музикознавиця, бібліотекарка. Навчалася в університетах Кентакі, Джорджії та Північного Техасу, авторка статей з ділянки музикології та бібліотекознавства.

Наталія Гавдида (Natalia Havdyda) – літературознавиця, закінчила Тернопільський національний педагогічний університет, захистила дисертацію з творчості Богдана Лепкого, авторка публікацій, зокрема книжок з вивчення української мови. Директорка Школи українознавства у Вашингтоні.

Катерина Кандагура (Kateryna Kandahura) – кандидатка наук з державного управління, тренерка/консультантка з міжкультурних питань, закінчила Університет «Києво-Могилянська академія».

Ольга Хомета (Olha Khometa) – літературознавиця, закінчила Університет «Києво-Могилянська академія», докторат захистила в Торонтонському університеті. Працює в Університеті Урбана-Шампейн. Авторка статей та рецензій про українську літературу.

Андрій Котляр (Andrew Kotliar) – менеджер, закінчив Ратгерський університет, Лондонську Бізнес Школу. Працює в The Port Authority of New York and New Jersey.

Богдан Токарський (Bohdan Tokarskyi) – літературознавець, Assistant Professor of Ukrainian Literature and Culture, Harvard University, Department of Slavic Languages and Literatures, перекладач віршів Василя Стуса. Підготував до друку монографію *Making of the Self: Vasyl Stus and the Poetics of Authenticity*. Автор статей про українську літературу.

Петро Шиприкевич (Peter Shyprykevich) – інженер авіаційного матеріалознавства. Автор 50 публікацій в професійних виданнях в сфері композитних матеріалів.

Дарія Цимбалюк (Darya Tsymbalyuk) – Assistant Professor, Department of Slavic Languages and Cultures, University of Chicago. Авторка праць *Ecocide in Ukraine: The Environmental Cost of Russia's War* (2025), *Limits of Collaboration: Art, Ethics, and Donbas*, written and edited with Victoria Donovan, Open access (Rosa-Luxemburg-Stiftung Ukraine, 2022).

Грета Улінґ (Greta Uehling) – антропологиня, професорка Мічиганського університету. Авторка книжок *Everyday War: The Conflict Over Donbas, Ukraine* (Ithaca: Cornell University Press, 2023); *Beyond Memory: The Crimean Tatars' Deportation and Return* (New York: Palgrave Macmillan, 2004).

Професійна діяльність членів НТШ-А

Laada Bilaniuk

Публікації

Foreword to *Language and Power in Ukraine and Kazakhstan: Essays on Education, Ideology, Literature, Practice, and the Media*, edited by Natalia Kudriavtseva and Debra A. Friedman. Stuttgart: ibidem, 2024.

Участь у фільмі

Featured speaker in *Meme Wars: Folk Humor Strikes Back*, a documentary on the role of memes in the Ukrainian resistance. Directed by Hrystyna Braslavska. Produced by Look Up Ukrainian video production agency. Premiered in Kyiv on November 30, 2024, then streaming online: <https://www.youtube.com/watch?v=Cm57Kyx7L0> (English version); <https://www.youtube.com/watch?v=IFa8HN0eE1c> (Українське озвучення).

Vitaly Chernetsky

Публікації

“Англо-американська традиція есеїстики.” В кн. *Спіймати невловиме: Путівник світом есеїстики*. Упорядкувала Оріся Грудка. Київ: Дух і літера, 2024.

“Russian Discourse Selectively and Shallowly Appropriates from Western Media Discourses.” In *Narratives of the Russo-Ukrainian War: A Look Within and Without*, edited by Oleksandr Pankiev. Ukrainian Voices, vol. 65. Stuttgart: ibidem; dist. by Columbia University Press, 2025. Also in Spanish translation in *Ecos de Guerra: Perspectivas Académicas sobre la Invasión Rusa a Ucrania*, edited by Oleksandr Pankiev. Translated by Alejandro Pundyk. Beccar: Poliedro Editorial de la Universidad de San Isidro; Buenos Aires: Manuscrita, 2024.

Переклади

English subtitles for the digitally restored edition of *Cossacks in Exile (Zaporozhets' za Dunaiem)*. Directed by Edgar G. Ulmer, 1939. New York: Milestone Films. Premiered at the Rotterdam Film Festival, February 2025.

Доповіді

“The Procrustean Bed of the Soviet Literary Canon and Its Lasting Consequences: Ukraine as a Case Study.” A lecture in the course “(Re)thinking ‘Soviet’: Modern Ukrainian Identity and the Legacy of Communism,” Invisible University for Ukraine/Central European University, December 2024 (virtual).

“Odesa City Myth Transformed: Multidirectional Memory and the Challenges of Decolonization.” Presentation at the conference “What Keeps Ukraine Together?: Continuity and Change as Interrelated Forces in Ukrainian History and Culture,” University of Cagliari, Italy, January 2025.

“Rethinking Odesa’s City Myth.” A lecture at the University of Toronto, February 2025.

“Crisis as a Challenge or a Euphemism?: Lessons from Ukrainian Literature’s Response to Revolution and War.” Keynote address at “Crisis Translation/ Translation Crisis: Literary Symposium,” Davidson College, Davidson, North Carolina, March 2025.

“Ukrainian Poetic Cinema: The Flowering and the Tragedy.” A seminar in the course “Kino,” Ukrainian Institute London, March 2025 (virtual).

Orest Deychakiwsky

Публікації

“Reflections on Congressional Bipartisan Support for Ukraine Now and Before Ukraine’s Independence.” *American History and Politics* 18 (November 2024): 31–46. <http://www.americanstudies.history.knu.ua/en/reflections-on-congressional-bipartisan-support-for-ukraine-now-and-before-ukraines-independence-2/>.

Микола Дупляк

Публікації

“Із праці пластової станиці в Сиракузах.” *Бористен*, січень 2025.

“Про довідник Ярослави Кобилко.” *Свобода*, 6 лютого 2025.

“Мирна демонстрація в обороні України.” *Свобода*, 13 березня 2025.

“У США вийшов 108-ий Альманах УНС.” *Дзвін*, березень 2025.

“З приводу публікації антології перекладознавства Пряшівщини.” *Дзвін*, травень 2025.

Андрій Живачівський

Публікації

А. Живачівський. “Польська діаспора у Нью-Джерсі і допомога Україні.” *Український Альманах 2025*. Варшава: Об’єднання українців у Польщі, 2025. 262–66.

A. Zhyvachivskiy. “Muslims in the Struggle for the Ukrainian Cause and Statehood.” In *War in Ukraine: Theological, Ethical and Historical reflections*, edited by Christina Dietl, Khrystyna Fostyak, Thomas Schulte-Umberg, Olha Uhryn, and Noreen Van Elk. Münster: Aschendorff Verlag, 2025. 128–47.

Yaropolk Kulchyskyj

Публікації

“The Evolution of U.S. and European Security Assistance to Ukraine: Diplomacy and Defense on the Edge of Deterrence,” co-authored with Frank T. Goertner, Edward Hunter Christie, and Eugene M. Fischel. Chapter 6 of *Boots and Suits: Historical Cases and Contemporary Lessons in Military Diplomacy*, edited by Ambassador Philip S. Kosnett. Quantico, VA: Marine Corps University Press, 2023. 123–57. https://www.usmcu.edu/Portals/218/Boots%20and%20Suits_web.pdf.

“Ukraine’s North Star—NATO Membership.” In Part 3, “NATO: Strategic Lessons from the Russian Invasion of Ukraine,” *NATO: Past Lessons and Strategic Mission For the 21st Century*, edited by Yonah Alexander and Richard Prosen. Arlington, VA: The Potomac Institute for Policy Studies, 2024. 37–43.

Katja Kolcio

Публікації

“Feasibility of Implementing and Collecting Data on Somatic Methods during Wartime Donbas, Ukraine,” with Marta Pyvovarenko, Jennifer Rose, Vitaliy Kharechko, and Volodymyr Shevchyk. *Polski Merkurysz Lekarski/Polish Medical Journal* 53, no.

1 (January–February 2025): 56–66. doi:10.36740/Merkur202501108.

Description: This article examines the implementation and evaluation of a somatic movement-based psychosocial care model developed in Ukraine between 2014 and 2020. A collaboration between a Ukrainian psychosocial health NGO, founded by Marta Pyvovarenko, and Wesleyan University professor Katja Kolcio, the program was designed to address trauma resulting from the Russian invasion.

Named the Vitality Project, the program was implemented and evaluated on a large scale in the Donbas region from 2020 to 2021. Over seven months, survey data were collected from 460 clients, with providers entering responses via a custom Psychologist Package app on tablets. A simple longitudinal design, without randomization or a control group, was used to assess changes in depression, anxiety, and functionality.

Results: A mixed linear regression model showed a significant decrease in depression and anxiety scores and a statistically significant increase in functionality scores. The program’s implementation and evaluation proved feasible even in wartime conditions, demonstrating a scalable, adaptable approach to mental health care in conflict zones and offering valuable insights for addressing mental health globally.

Vitality Project Donbas has been recognized by the UN Inter-Agency Standing Committee as one of 12 examples of peacebuilding projects in the world (2024).

Василь Махно

Публікації

“Eternal Calendar: Excerpt from a Novel.” Translated by Ali Kinsella. *Common Knowledge* 30, no. 3 (September 2024): 363–70.

“Драматург” Превео с украинског Ярослав Комбиљ. *Поља* №549 (Септембар–Октобар 2024).

“Свобода вислову з однією умовою.” В кн. *Спіймати невловиме: Путівник світом есеїстики*. Упорядкувала Оріся Грудка. Київ: Дух і літера, 2024.

“Kulturos pragistingumas.” Is ukrainieciu verte Donata Rinkevicene. *Metai* 1, 2025.

“Бути чи перебути? (Есей).” PEN Ukraine, 21 лютого 2025. <https://pen.org.ua/makhno-buty-u-sviti>.

Доповіді

“Зустріч з Василем Махном: Розмова про літературу і дещо інше.” Чернівецький національний університет, 18 березня 2025.

Презентації

Вибрані твори у двох томах. За участі Ігоря Набитовича та Йоханана Петровського-Штерна. Зум-канал Видавництва Старого Лева, 12 лютого 2025.

Вибрані твори у двох томах. За участі Тамари Гундорової, Павла Гінтова, Алли Родіної, та Георгія Мельського. НТШ-А, 12 квітня 2025.

Інтерв'ю

“O Ukrainie jako przestrzeni współistnienia kultur.” Translated by Bohdan Zadura. *Kultura Enter*, no. 1 (112) (2025). <https://kulturaenter.pl/article/rozmowa-kultura-o-ukrainie/>.

Alexander Motyl

Публікації

“Doing the Math on Russia’s Territorial Gains in Ukraine.” *The Hill*, January 8, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5071931-doing-the-math-on-russias-territorial-gains-in-ukraine/>.

“Why Trump Should Abandon His Imperial Ambitions.” *The Hill*, January 14, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5083255-why-trump-should-abandon-his-imperial-ambitions/>.

“Three Possible Explanations for Putin’s Bravado.” *The Hill*, January 22, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5099187-3-possible-explanations-for-putins-bravado/>.

“Putin Wants It All, Trump Won’t Back Down—But Ukraine Decides Its Own Future.” *1945*, February 19, 2025. <https://www.19fortyfive.com/2025/02/putin-wants-it-all-trump-wont-back-down-but-ukraine-decides-its-own-future/>.

“Trump’s Revolution Will End Badly—for Himself, and for America.” *The Hill*, February 21, 2025. <https://thehill.com/opinion/campaign/5155580-trumps-revolution-will-end-badly-for-himself-and-for-america/>.

“Was 40-Year-Old Trump Recruited by the KGB?” *The Hill*, February 26, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5162890-assessing-new-allegations-that-trump-was-recruited-by-the-kgb/>.

“Why the Donald Trump-Zelensky Clash Was a Diplomatic Disaster.” *1945*, February 28, 2025. https://www.19fortyfive.com/2025/02/why-the-donald-trump-zelensky-clash-was-a-diplomatic-disaster/?fbclid=IwY2xjawIv11ZleHRuA2FlbQIxMQABHRJYnQH0FIRJTdkWn25fhd2nH5G8Z-hMy4-r-k632SFbS-lb7bYo9jtZGLQ_aem_qchq8Y49UF_s2Z8huMxmQQ.

“Trump’s Regime Is Fated to Collapse.” *The Hill*, March 3, 2025. <https://thehill.com/opinion/campaign/5171000-why-trumps-regime-is-fated-to-collapse/>.

“Trump’s Ukraine Policy Makes Biden Look Like a Genius.” *The Hill*, March 7, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5177702-trumps-ukraine-policy-makes-biden-look-like-a-genius/>.

“Five Uncomfortable Truths about Trump and Russia.” *The Hill*, March 11, 2025. <https://thehill.com/opinion/white-house/5185974-5-uncomfortable-truths-about-trump-and-russia/>.

“Ukraine’s Future Depends on Donald Trump—Not Putin.” *1945*, March 15, 2025. https://www.19fortyfive.com/2025/03/ukraines-future-depends-on-donald-trump-not-putin/?_gl=1*4joa7f*_ga*NTc1NDM0OTMwLjE3NDIxNDAwMz.

“The Real ‘Root Causes’ of the Ukraine War.” *The Hill*, March 19, 2025. <https://thehill.com/opinion/5201263-the-real-root-causes-of-the-ukraine-war/>.

“Expel Hungary from the European Union.” *The Hill*, March 24, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5209014-kick-hungary-out-of-the-european-union/>.

“Steve Witkoff Has No Business Negotiating between Russia and Ukraine.” *The Hill*, March 27, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5215369-steve-witkoff-has-no-business-negotiating-between-russia-and-ukraine/>.

“Would Ukraine Be Better off without Trump’s America?” *The Hill*, March 31, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5222864-would-ukraine-be-better-off-without-trumps-america/>.

“Trump and Putin Are Making the Same Error about Patriotism.” *The Hill*, April 6, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5233520-trump-and-putin-are-making-the-same-error-about-patriotism/>.

“Calculating the Moral Guilt of the MAGA Faithful.” *The Hill*, April 9, 2025. <https://thehill.com/opinion/white-house/5238471-calculating-the-moral-guilt-of-the-maga-faithful/>.

“Grading Trump’s Ukraine War Deal-Making by ‘Art of the Deal’ Standards.” *The Hill*, April 16, 2025. <https://thehill.com/opinion/white-house/5250171-grading-trumps-ukraine-war-deal-making-by-art-of-the-deal-standards/>.

“Why Won’t Trump or Vance Visit Ukraine?” *The Hill*, April 21, 2025. <https://thehill.com/opinion/international/5256946-why-wont-trump-or-vance-visit-ukraine/>.

Anna Nagurney

Публікації

“A Multiperiod, Multicommodity, Capacitated International Agricultural Trade Network Equilibrium Model with Applications to Ukraine in Wartime,” with Dana Hassani (UMass Amherst), Oleg Nivievskyi (KSE), and Pavlo Martyshev (KSE). *Transportation Science* 59 no. 1 (2025): 143–64. Nagurney was instrumental in helping to establish a partnership between UMass Amherst and the Kyiv School of Economics (KSE) soon after the full-scale invasion in 2022.

Доповіді

“NetwORks and Policies: OR to the Rescue.” The Blackett Lecture at the Royal Society in London, England, December 2025. Hosted by The Operational Research Society, the Blackett Memorial Lecture is one of the most prestigious events in the field of operational research (OR). The annual event brings together leading academics, practitioners and industry experts to explore cutting-edge developments and innovations. A video recording of the lecture is available at <https://www.youtube.com/watch?v=S-LsIEsi-m0>.

Olena Nikolayenko

Презентації

Presentation at the conference “Bridges for the Future: Polish and Ukrainian Science for Democracy and Development,” organized by the Foundation for Polish Science (Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, FNP), Warsaw, Poland, April 2025.

Oleh Wolowyna

Публікації

Publishes a monthly column in *The Ukrainian Weekly* titled “U.S. Ukrainians in Numbers,” the first four columns are the following:

- a) “Why Is the Number of Ukrainians in the U.S. Increasing?” December, 2024;
- b) “Number of Ukrainians in U.S. Approaching 1.5 Million.” January, 2025;
- c) “Potential Implications of the Deportation of Recent Ukrainian Refugees in the U.S.” February, 2025;
- d) “Numbers Can Tell Detailed Stories about Individual People and Families.” March 2025.

Article: “Identity and the Russian-Ukrainian War: Evidence from the American Community Survey,” with Matthew Holian. *Journal of Economics, Race and Policy*, forthcoming 2025.

Юрій Янчишин

Доповідь

Семінар про консервацію української спадщини. Магістерська програма “Майбутнє спадщини” Українського Католицького університету, 16 квітня 2025.

НОВИНИ СЕКЦІЙ

Медично-Біологічна Секція

Святкування 125-річчя з дня народження
Феодосія Добржанського

25 квітня 2025 року Медично-Біологічна секція НТШ-А брала участь у святкуванні Міжнародного Дня ДНК-2025, що було присвячене 125-річчю від дня народження визначного українського і американського еволюційного біолога, генетика і зоолога Феодосія Григоровича Добржанського (1900-1971).

На урочистому засіданні, що відбувалося у Київському національному університеті технології та дизайну, виступили науковці та студенти з України, Великої Британії, Китаю та Сполучених Штатів Америки. На завершення зустрічі свої доповіді виголосили: член Співки журналістів України, краєзнавець-дослідник М.Ф. Денисенко («Рід Добржанських XVIII-XX ст. Місто Немирів — батьківщина Добржанського Феодосія Григоровича») та директор Медично-Біологічної секції НТШ-А, професор Ратгерського університету Роман Широков («Три питання до Великого Об'єднувача»).

Роман Широков розповів про головні напрямки наукової діяльності біологічного детермініста Ф. Добржанського, про погляди вченого щодо еволюції прогресу Всесвіту та про його учнів з України, зокрема про М. Ветухова, першого Президента УВАН. Після цього Р. Широков зачитав уривки мемуарів Річарда Левонтіна — учня Добржанського, провідного генетика кінця 20-го сторіччя. Відбувся перегляд рідкісних відео-стрічок, в яких Ф. Добржанський у науково-популярному виступі розповідає про роль еволюції у розвитку Всесвіту та прогресу людства.

Після засідання учасники обговорили плани організації «Фестивалю Добржанського» в Немирові у 2026-му році.

Математично-Фізично-Технічна Секція

17 квітня 2025 року Секція обрала фізика Андрія Базарка Дійсним членом НТШ-А

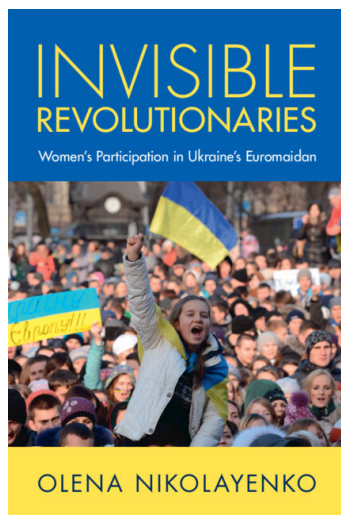

О. Щетинський з переможцями конкурсу.

НТШ-А підтримало КОНКУРС КОМПОЗИТОРІВ ІМЕНІ ДМИТРА КЛЕБАНОВА У ХАРКОВІ

Конкурс композиторів імені Дмитра Клебанова започатковано кафедрою композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського за підтримки родини Клебанових та Наукового Товариства імені Шевченка в Америці. До журі Конкурсу увійшли знані композитори українського зарубіжжя: Вірко Балей (США), Леонід Грабовський (США/Україна) і Олександр Грінберг (Німеччина/Україна). За умовами Конкурсу, його учасники повинні були представити твір для альта соло або для альта з фортепіано. Такий інструментальний склад — це символічна присвята Дмитрові Клебанову, що був не лише композитором, а й професійним альтистом. На конкурс надійшло 17 творів, усі вони розглядалися анонімно. Першу премію одностайним рішенням журі отримала «Соната для альта соло "Голосіння"» Володимира Богатирьова (Харків). Журі зазначило, що цей масштабний, оригінальний за задумом і досконалий за формою твір яскраво передає відчуття трагізму непоправних втрат, поєднує образну глибину і модерну музичну ідіоматику. Так само одностайно журі ухвалило рішення не присуджувати інших премій. Дипломами Конкурсу нагороджені «Варіації на тему зі двічі гармонічного мажорного тетрахорду» для альта і фортепіано Ірини Казмірук (Полтава) та «У передчутті неминучого» для альта і фортепіано Кіри Майденберг-Тодорової (Одеса). Усі три відзначені твори виконувалися на спеціальних концертах-презентаціях переможців у Харкові (1 жовтня 2024 р., Державний музичний ліцей), Києві (3 жовтня 2024 р., Національна філармонія України) і Львові (6 жовтня 2024 р., Львівський органний зал).

НОВІ ВИДАВАННЯ ЧЛЕНІВ НТШ-А

Olena Nikolayenko
Invisible Revolutionaries: Women's Participation in Ukraine's Euromaidan.

Cambridge University Press, 2025

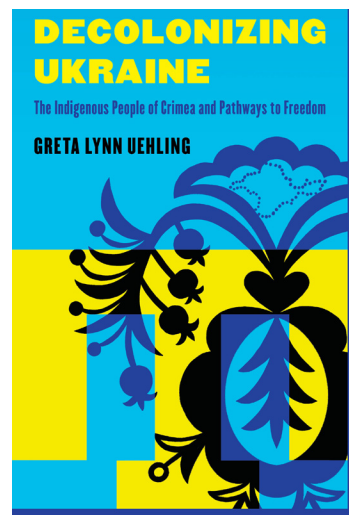
Invisible Revolutionaries sheds light on the critical role women play in contemporary revolutions around the world. The book argues that women's engagement in contentious politics is often far less visible than men's participation, when measured by the physical presence of women in protest space. Using the case of the 2013–2014 Euromaidan in Ukraine, the book outlines the different models and dimensions for women's participation in revolutions and illustrates how women in Ukraine have been at the forefront of pro-democracy movements, fiercely resisting Russia's invasion and fighting for national independence and democratic development. Drawing on data from large-N surveys and oral history projects, the book uncovers the diverse motivations and forms of women's participation and traces the multifaceted outcomes of women's activism. The book makes a significant contribution, addressing a key moment in Ukraine's history that is of renewed importance after the full-scale Russian invasion in 2022.

Darya Tsybalyuk
Ecocide in Ukraine: The Environmental Cost of Russia's War.

Polity, 2025

Russia's war on Ukraine has not only destroyed millions of human lives, it has also been catastrophic for the environment. Forests and fields have been burned to the ground, animal and plant species pushed to the brink of extinction, soil and water contaminated with oil products, debris, and mines. On a single day in June 2023, the breached Kakhovka Dam flooded thousands of kilometres of protected natural habitat, as well as villages, towns, and agricultural land. The devastation of biodiversity and ecosystems across Ukraine has been immeasurable, long-lasting and its consequences stretch beyond national borders. In this poignant book, Ukrainian researcher Darya Tsybalyuk offers an intimate portrait of her beloved homeland against the backdrop of Russia's war and ecocide. In elegant and moving prose, she describes the damage to the country's rivers, the grasslands of the steppes, animals, insects, and colonies of birds, as a result of Russia's ground and air operations. Alongside the everyday experiences of people in Ukraine living with the environmental consequences of the war, we share Tsybalyuk's own reckoning with the changing nature of cherished places and the loss of familiar worlds caused by the ongoing Russian invasion.

Greta Uehling
Decolonizing Ukraine: The Indigenous People of Crimea and Pathways to Freedom

Rowman & Littlefield, 2025

In this ground-breaking book, distinguished anthropologist Greta Uehling illuminates the untold stories of Russia's occupation of Crimea from 2014 to the present, revealing the traumas of colonization, foreign occupation, and population displacement. Drawing upon extensive fieldwork in Ukraine, including over 90 personal interviews, Uehling brings her readers into the lives of people who opposed Russia's Crimean operation, many of whom fled for government-controlled Ukraine. Via the narratives of people who traversed perilous geographies and world-altering events, Uehling traces the development of a new sense of social cohesion that encompasses diverse ethnic and religious groups. The result is a compelling story—one of resilience, transformation, and ultimately, the unwavering pursuit of freedom and autonomy for Ukraine, regardless of ethnicity or race. *Decolonizing Ukraine: The Indigenous People of Crimea and Pathways to Freedom* demonstrates how understanding Crimea is essential to understanding Ukraine and the war with Russia today.

НОВІ ВИДАННЯ, СПОНСОРОВАНІ НТШ-А

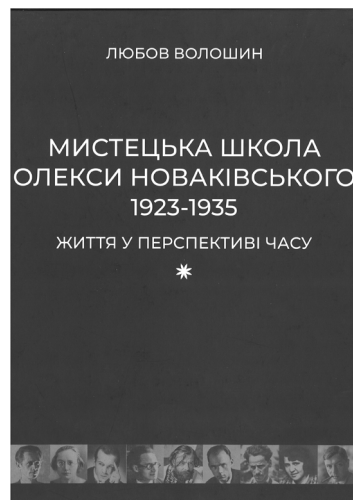

Мар'яна Байдак. Війна як виклик і можливість : українки в роки Першої світової війни: монографія.

Львів: Інститут народознавства НАН України, 2021. 320 с.

У монографії реконструйовано різноманіття повсякденних практик жінок Галичини в часі від 1914 р., коли розпочалася Перша світова війна, до 1921 р., коли було укладено Ризький мирний договір, який, по суті, завершив для українців період війни і пов'язаних з нею змагань за національну державність, і після якого чоловіки змогли повернутися до рідних домівок з фронту, полону, таборів для інтернованих осіб. Розкрито особливості військової та громадської діяльності жінок, їхнє місце в родині та суспільстві; світоглядні уявлення жінок під час війни, які включали ставлення до життя і смерті, патріотизму й обов'язку, часу та простору; значення *Дому* в жіночій самоідентифікації; моделі сімейних відносин у ситуації роздільного життя; формування образів жінок і жіночого повсякдення в тогочасній художній літературі, народній творчості, мистецьких творах і фотографіях. Для жінок не було універсального способу перетримати війну, вони дуже по-різному проживали і переживали війну.

З Фонду ім. Ольги Мацюк

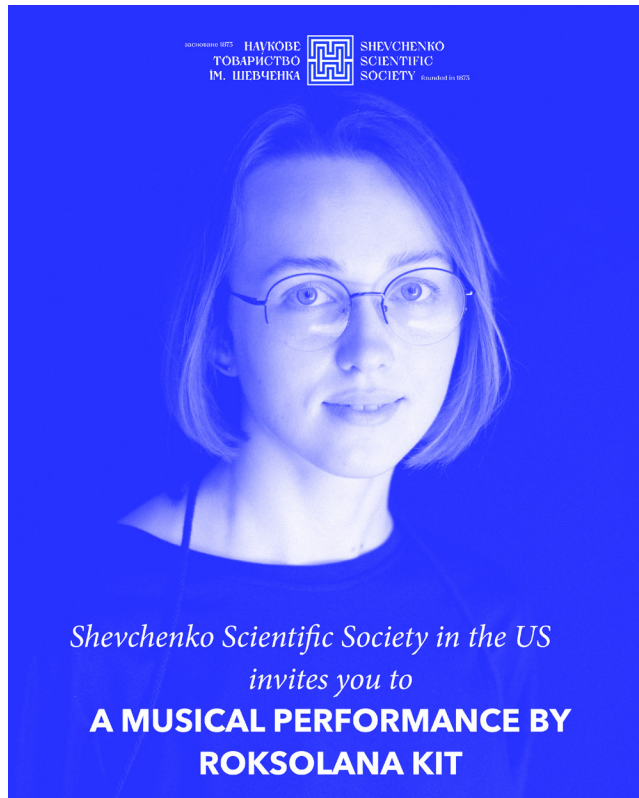
Любов Волошин. Мистецька школа Олекси Новаківського, 1923-1935. Життя у перспективі часу.

Львів-Дрогобич: Видавництво Коло, 2024. 592 с.: іл.

Опираючись на численні літературні і архівні джерела, автор праці розкриває широку панораму життя школи у довоєнному Львові, наświetлює різні етапи і аспекти її діяльності у тісному зв'язку із художніми процесами, що мали місце в Галичині і загалом в Україні 1920-1930-х років. У праці докладно розглянуто такі досі малодосліджені сторінки діяльності школи, як функціонування її у структурі Української таємної політехніки, а пізніше — під протекторатом Українського товариства прихильників мистецтва (УТПМ), проаналізовано особливості фахової підготовки і виховної роботи у школі та роль пленерних студій учнів у Космачі. Розповідь про життя школи у Львові багато ілюстрована фотодокументами. У заключних розділах праці розглянуто діяльність вихованців школи, яким випала доля працювати на розвиток і збереження національної своєрідності українського мистецтва в особливо важкі для України роки війни, тоталітарного режиму та після війни — на вимушеній еміграції у різних країнах та континентах Західного світу.

З Фонду ім. Петра Андрусева

ЗАХОДИ, ПРОВЕДЕНІ В НТШ-А СІЧЕНЬ-ТРАВЕНЬ 2025

Saturday, January 11, (2025), 5 PM EST

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

Moderator:
**Pavlo
Gintov**

January 11, 2025

Roksolana Kit, MUSICAL PERFORMANCE

Program:

Kateryna Palachova - "Prayer"
Serhiy Bortkiewicz - Sonata no. 2, op. 60 (1 and 2 movements)
Theodore Akimenko - "Urania. Heaven's Muse"
Borys Lyatoshynsky - Prelude op. 44, no. 4
Vitaly Vyshynsky - "Kitch music"
Antin Rudnytsky - Sonata op. 10
Mykola Leontovych - "Shchedryk" (arrang. Sergiy Yushkevych)

УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЧЕРЕЗ ТРИ РОКИ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Володимир Кулик -
професор Київської школи
економіки. Протягом
багатьох років він працював
в Інституті політики і
етнонаціональних
досліджень Національної
академії наук України.

Субота, 25 січня (2025), 17:00 (ET)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

25 січня 2025

Володимир Кулик УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЧЕРЕЗ ТРИ РОКИ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШ- ТАБНОЇ ВІЙНИ

За три роки після початку повномасштабної війни українське суспільство втратило частину феноменальної єдності й опірності, яку демонструвало в перші місяці після 24 лютого 2022 року, але все ще має достатній запас міцності, щоби витримати воєнні злигодні й не вимагати від влади поступок агресорові. Спираючись на два соціологічні опитування, проведені на різних етапах великої війни, Володимир Кулик аналізував тяглість і зміни в поглядах різних категорій українського населення. Особливу увагу приділено змінам ідентифікацій і мовних практик, які демонструють незворотність руху України – *“зетъ від Москви.”*

Тамара Гундорова - професор-гість та наукова співробітниця Принстонського університету, провідна наукова співробітниця Інституту літератури НАН України, асоційована наукова співробітниця Гарвардського українського наукового інституту та декан Українського вільного університету. Віцепрезидентка Українського ПЕН.

Субота, 15 лютого (2025), 17:00 (ET)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

Модератор: **Д-р Сергій Біленький**
(Колумбійський університет)

15 лютого 2025

Тамара Гундорова «ТРАНЗИТНА КУЛЬТУРА І ПОСТКОЛОЇАЛЬНА ТРАВМА»

Віхола: Київ, 2024

Тамара Гундорова розглядає пострадянський транзит і говорить про покоління, тіло і пам'ять в українській культурі між двома Майданами (2004-2014). В її фокусі — реконструкція національної історії з фрагментів та слідів стертого і втраченого минулого, візія «моєї Європи» і тема «останнього радянського покоління», а також феномен «лузера» 2000-х як емблеми посттоталітарної травми. В центрі уваги — романи «Музей покинутих секретів» (2009) О. Забужко, «Ворошиловград» (2010) С. Жадана, «Записки українського самашедшого» (2010) Л. Костенко.

ANALYSIS AND REFLECTIONS ON HOW WAR HAS CHANGED UKRAINE'S RELIGIOUS COMMUNITIES; DAY 1096, THE THIRD ANNIVERSARY OF RUSSIA'S FULL-SCALE INVASION

Andriy Fert,
Kyiv School of
Economics

Pavlo Smytsynuk,
George Washington
University

Dmytro Vovk,
Cardozo School
of Law

**Moderator:
Dr. Catherine
Wanner,**
Pennsylvania State
University

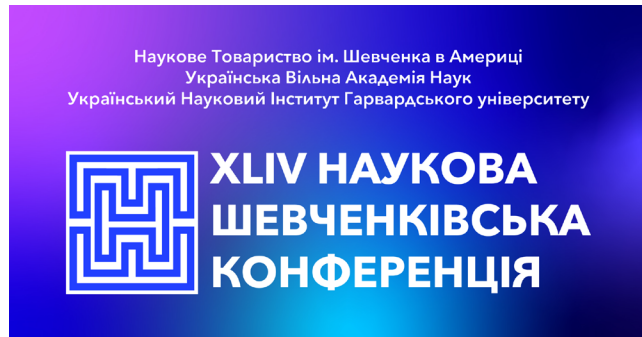
MONDAY, February 24 (2025), 1:00-2:00 PM EDT

W E B I N A R

February 24, 2025

WEBINAR: ANALYSIS AND REFLECTIONS ON HOW WAR HAS CHANGED UKRAINE'S RELIGIOUS COMMUNITIES. DAY 1096, THE THIRD ANNIVERSARY OF RUSSIA'S FULL-SCALE INVASION

On February 24, 2025, marking the third year of Russia's full-scale war against Ukraine, Andriy Fert (Kyiv School of Economics), Pavlo Smytsnyuk (George Washington University), and Dmytro Vovk (Cardozo School of Law) discussed how Ukraine's religious communities had changed in the face of the full-scale invasion. The conversation was moderated by Catherine Wanner (Penn State University)

СПАДОК РОМАНТИЗМУ ТА НАРОДНИЦТВА ВІД XIX СТ. ДО СЬОГОДЕННЯ

Сергій Біленький
УНІГУ/Колумбійський університет

ЧИТАЧІ ШЕВЧЕНКА: АВТОКОМЕНТАР І СУЧАСНА ВАУ-РЕЦЕПЦІЯ

Тамара Гундорова
Принстонський університет/Інститут літератури НАНУ ім. Т. Г. Шевченка

“ЩОДЕННИК” ШЕВЧЕНКА
Григорій Грабович
НТШ-А/Гарвардський університет

Модератор - Віталій Чернецький,
Президент Наукового Товариства ім. Шевченка.

Субота, 8 березня (2025), 16:00 (ET)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

8 березня 2025

XLIV ШЕВЧЕНКІВСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

У рамках конференції було прочитано дві доповіді. Сергій Біленький зосередився на проблемі спадку романтизму і народництва доби Тараса Шевченка аж до нинішніх часів. На думку науковця, новітня українська культура, зокрема у 19 столітті, формувалася у не надто сприятливих умовах, переживаючи колоніальний синдром, утиски та народницькі тенденції, та все ж не уникла західноєвропейських впливів. Постать Шевченка, на думку С. Біленького, була у цьому контексті визначальною. Другу доповідь виголосив Григорій Грабович. Шевченкознавець зосередився на тексті поетового «Щоденника», що був розпочатий автором в 1857 році. Доповідач розповів про історію написання та важливість цього твору в контексті творчості Шевченка. «Щоденник», на переконання Грабовича, являє собою зразок вишуканої прози поета і відбиток його епохи. Підсумовуючи сказане, модератор В. Чернецький наголосив на важливості ґрунтовних наукових інтерпретацій Шевченкової творчості.

ПЕРЕМІЩЕННЯ ОСОБИ: СПОГАДИ, ЩОДЕННИКОВІ ЗАПИСИ І ФОТОДОКУМЕНТИ ІНЖЕНЕРА ЮХИМА ХАРЧЕНКА
НЬЮ-ЙОРК: НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА В АМЕРИЦІ, 2024. 272 С.

За участі: Андріана Каратницького, Стефанії Харченко та Василя Махна

Під час презентації демонструватиметься виставка фоторобіт Стефанії Харченко “Хроніка Нью-Йорка: солідарність з Україною”

Субота, 22 березня (2025), 17:00 (ET)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

22 березня 2025

ПЕРЕМІЩЕННЯ ОСОБИ: СПОГАДИ, ЩОДЕННИКОВІ ЗАПИСИ І ФОТОДОКУМЕНТИ ІНЖЕНЕРА ЮХИМА ХАРЧЕНКА

Нью-Йорк: Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці, 2024. 272 с.

У рамках проєкту публікування архівних матеріалів НТШ-А вийшла книга споминів та щоденникових записів інженера Юхима Харченка (1912–2004). Пропоноване видання складається з двох частин: перша – це авторові спомини від часу та місця народження, родинного кола аж до потрапляння у концентраційний табір Бухенвальд, а друга – щоденникові записи про українське життя в переселеному таборі Корнберг. Видання ілюстровано світлинами з повоєнного періоду.

Під час презентації була представлена виставка фоторобіт Стефанії Харченко “Хроніка Нью-Йорка: солідарність з Україною”. У заході взяли участь Андріан Каратницький, Стефанія Харченко та Василь Махно.

Svitlana Biedarieva
Independent Scholar, Mexico/Ukraine

Book Launch:

ART IN UKRAINE BETWEEN IDENTITY CONSTRUCTION AND ANTI-COLONIAL RESISTANCE

*Edited by Svitlana Biedarieva
Routledge, 2025*

Svitlana Biedarieva is an art historian, artist, and curator. She holds a PhD in History of Art from the Courtauld Institute of Art, University of London.

Moderator:
Dr. Vitaly Chernetsky,
*President of the
Shevchenko Scientific
Society*

Saturday, March 29 (2025), 5 PM (EST)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

March 29, 2025

Svitlana Biedarieva ART IN UKRAINE BETWEEN IDENTITY CONSTRUCTION AND ANTI-COLONIAL RESISTANCE

Routledge, 2025

This edited volume traces the development of art practices in Ukraine from the 2004 Orange Revolution and the 2013–2014 Revolution of Dignity to the ongoing Russian war of aggression. Contributors explore how transformations of identity, the emergence of participatory democracy, relevant changes to cultural institutions, and the realization of the necessity of decolonial release have influenced the focus and themes of contemporary art practices in Ukraine. The chapters analyze such important topics as the postcolonial retrieval of the past, the deconstruction of post-Soviet visualities, representations of violence and atrocities in the ongoing Russian war against Ukraine, and the notion of art as a mechanism of civic resistance and identity-building.

презентація видання
Євгенії Кононенко

ЛЕСЯ УКРАЇНКА: ДРАМА УСВІДОМЛЕННЯ ТІНІ

Видавництво Анетти Антоненко: Львів, 2023

Є. Кононенко є авторкою збірок оповідань, романів, книжок для дітей, збірок есеїстики. Лауреатка національних премій, учасниця міжнародних програм. Зараз працює над історичним романом як стипендіатка програми Фулбрайта.

Субота, 5 квітня (2025), 5 PM (EST)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

5 квітня 2025

Євгенія Кононенко ЛЕСЯ УКРАЇНКА: ДРАМА УСВІДОМЛЕННЯ ТІНІ

Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023

Українські дослідники запропонували найрізноманітніші інтерпретації творів Лесі Українки, особливо її драматургії. Письменниця Євгенія Кононенко розглядає драматургію Лесі Українки із застосуванням апарату аналітичної психології Карла-Густава Юнга, одного з найвидатніших мислителів XX сторіччя. Авторка аналізує не лише ідеї драм Лесі Українки, а й особистості дійових осіб цих драм — носіїв різноманітних ідей. Головним маркером дослідження є концепт свідомості. Наскільки свідомими є Лесині герої? І наскільки свідомою була сама поетеса, даючи їм життя?

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ВИБРАНИХ ТВОРІВ У ДВОХ ТОМАХ ВАСИЛЯ МАХНА **СХИМА. Т.1, КУРИ НЕ ЛІТАЮТЬ, Т.2.**

Видавництво Старого Лева, 2024.

Василь Махно

є одним з авторів, яких можна вважати сучасним українським поетичним голосом у світі, його тексти перекладені більш ніж двадцятьма мовами.

За участі:

піаніста Павла Гінтова, співачки Алли Родіної (сопрано), народного артиста України Георгія Мельського

Модерує:

Тамара Гундорова (Принстонський університет)

Субота, 12 квітня (2025), 17:00 (ET)

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

12 квітня 2025

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ВИБРАНИХ ТВОРІВ У ДВОХ ТОМАХ ВАСИЛЯ МАХНА **«СХИМА», Т. 1, «КУРИ НЕ ЛІТАЮТЬ», Т. 2**

Видавництво Старого Лева, 2024

Василь Махно є одним з авторів, яких можна вважати сучасним українським поетичним голосом у світі, його тексти перекладені більш ніж двадцятьма мовами. «Схема» — найповніша книга вибраних віршів Василя Махна, вона вміщує твори, написані з 1993 по 2023 рік. Есеїстика Василя Махна — це окремий простір його художнього й особистого світу. У книжці «Кури не літають» зібрано есеї, написані протягом 2002-2023 років. Тут і спогади, які нашаровуються один на одного, і подорожі в минуле, й автобіографічні історії, й історії про інших. Одні есеї нагадують новели, які сплітаються в цілісне полотно, інші — як своєрідна мандрівка різноманітними просторами, а зрештою — життям.

За участі: піаніста Павла Гінтова та співачки Алли Родіної (сопрано)

Модератор: Тамара Гундорова (Принстонський університет)

April 26, 2025

WEBINAR **CHORNOBYL AND ITS LEGACIES TODAY: ECOCIDE, CULTURAL RESPONSES, AND CRITICAL GEOPOLITICS**

A discussion on the anniversary of the Chernobyl disaster took place, exploring its enduring impact through the lenses of environmental violence, cultural memory, and geopolitical critique. It featured speakers who reflected on the past and ongoing consequences of the catastrophe: Stanislav Menzelevskiy (Indiana University), Nathaniel Pickett (National Institute of Children's Health Quality), and Darya Tsymbalyuk (University of Chicago). The event offered a screening of Chornobyl 22, a short film by Oleksiy Radynski.

Moderated by Vitaly Chernetsky, President of the Shevchenko Scientific Society.

founded in 1975 **НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА** **SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY** founded in 1975

LEONID HRABOVSKY: A 90TH ANNIVERSARY CELEBRATION A CONCERT FEATURING THE MUSIC OF THE COMPOSER

Saturday, May 3 (2025), 5 PM EST

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

May 3, 2025

**LEONID HRABOVSKY:
A 90TH ANNIVERSARY CELEBRATION
A CONCERT FEATURING THE MUSIC OF THE COMPOSER**

Program:

Keepsake for Elissa (1988)

Forrest Eimold, piano

Trio for violin, double bass and piano (1964)

Andy Didorenko, violin

Marguerite Cox, bass

Pavlo Gintov, piano

Hlas 1 (1990)

Clara Cho, cello

EQVIN (2019)

Alexander Yakub, violin

Forrest Eimold, piano

Leonid Hrabovsky (b. 1935) is a Ukrainian composer, laureate of the Borys Lyatoshynsky Prize (1993), and Honorary Professor of the Mykola Lysenko Lviv National Music Academy (2010). He is the author of Four Ukrainian Songs, four Homeomorphies, the melodrama *La Mer* for narrator, mixed choir, and a large orchestral symphony based on the texts by the French poet Saint-John Perse, the symphony-legend *The Night of Ivan Kupalo*, the symphonic poem *Vorzell* in memory of B. Lyatoshynsky, and many other compositions. Using a wide range of modern compositional techniques developed in the 20th century, he created his own system and method of algorithmic composition. After many years of work, he completed the computerization of this method and returned to active composing. Since 2016, he has written 12 Two-Voice Inventions for harpsichord, *Tetragon*, *ARRY*, *EQVIN*, and *STR-O(r)GAN* for organ. While living and working in the U.S. since 1990, Hrabovsky has remained connected to the musical life of independent Ukraine, arranging lectures, talks, and creative meetings. His works have been performed at numerous events in Ukraine, the U.S., Europe, and both North and South America. This year, a festival celebrating the 90th anniversaries of three composers—Arvo Pärt, Giya Kancheli, and Leonid Hrabovsky—is planned in the city of Bonn.

Friday, May 9, (2025), 6 PM EST ET

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

Serhii Tereshchenko is a visiting assistant professor at the University at Albany, State University of New York (SUNY). He teaches literature and film from Ukraine, Central Europe, and Central Asia.

May 9, 2025

Serhii Tereshchenko THEORY OF CULTURAL CHANGE IN YEVHEN MALANIUK'S POETRY AND SCHOLARSHIP

After the Ukrainian National Republic was taken over in 1919, the army officer Yevhen Malaniuk, then 22 years old, moved to Poland. He lived there for twenty years until another world war forced him to move to Czechoslovakia, then Germany, and finally to New York, where he found a job in engineering. Malaniuk, with his ties to academia and many publications, is a little-known public thinker who discussed essential issues that Ukrainians face today: how to showcase the Ukrainian nation to the world and how cultural politics affects people's well-being. He presented his ideas about culture in poetry in *The Stiletto and the Stylus* (1925) and *The Power* (1951). He also developed a cultural theory on how a nation under occupation can move towards a democratic open society in his quasi-anthropological studies, including *Essays in the History of Our Culture* (1954), *On the Problem of Bolshevism* (1956), and *A Book of Observations* (1962).

Saturday, May 10, (2025), 5 PM EST

Shevchenko Scientific Society,
63 Fourth Ave (between 9th and 10th Streets), New York, NY 10003

Greta Uehling is a cultural anthropologist who specializes in the study of war, conflict, and population displacement. A Professor at the University of Michigan, she teaches seminars on human rights and humanitarianism for the Program in International and Comparative Studies.

May 10, 2025

Greta Uehling DECOLONIZING UKRAINE: THE INDIGENOUS PEOPLE OF CRIMEA AND PATHWAYS TO FREEDOM

Rowman & Littlefield, 2025

In this ground-breaking book, distinguished anthropologist Greta Uehling illuminates the untold stories of Russia's occupation of Crimea from 2014 to the present, revealing the traumas of colonization, foreign occupation, and population displacement. Drawing upon extensive fieldwork in Ukraine, including over 90 personal interviews, Uehling brings her readers into the lives of people who opposed Russia's Crimean operation, many of whom fled to Ukraine-controlled territory. Via the narratives of people who traversed perilous geographies and world-altering events, Uehling traces the development of a new sense of social cohesion that encompasses diverse ethnic and religious groups. The result is a compelling story — one of resilience, transformation, and ultimately, the unwavering pursuit of freedom and autonomy for Ukraine, regardless of ethnicity or race. *Decolonizing Ukraine: The Indigenous People of Crimea and Pathways to Freedom* demonstrates how understanding Crimea is essential to understanding Ukraine — and the war with Russia — today.

ОДНА ІЗ НЕСКІНЧЕНИХ РОЗМОВ

Мимоволі згадую свою розмову із молодим киянином. Це було досить давно. До війни, і навіть до Майдану. Я брала участь у телепередачі, тематики якої не пам'ятаю. Запам'яталося інше. Передача була двомовна: половина учасників говорила українською, половина російською. Серед російськомовних був аспірант факультету філософії університету Шевченка, який, зокрема, згадав, що працює над дисертацією про філософські проблеми, зашифровані в поезії Срібного століття.

Після закінчення передачі я заговорила з тим хлопцем. Він відповідав мені українською, якою володів добре. Отже, за його небажанням говорити українською в рамках того круглого столу була якась позиція, а не те, що він соромився публічно говорити мовою, яку знає погано, як то нерідко траплялося серед киян.

Дотримуючись максимально дружньої інтонації, я спитала його, чого він взявся за Срібне століття, про яке писали дуже багато. Звичайно, там геніальні поети, але ця тема неодноразово розроблялася русистами і в самій Росії, і за її межами. Чи не було б йому цікаво дослідити на предмет філософських питань поезію Розстріляного Відродження, відому значно менше, але рівень самих поетів не нижчий за рівень «срібних»?

Хлопець відповідав чемно, без найменшої агресії. Він сказав, що не має сумнівів щодо рівня поетів Миколи Зерова, Павла Филиповича, Максима Рильського та інших. Він побіжно знайомий з їхньою поезією й високо цінує її. Йому навіть запам'ятався сонет Зерова, де є рядок «про наші підлі і скупі часи»... Але молодий філософ хоче їздити на міжнародні конференції! Я зауважила, що мої колеги їздять на міжнародні конференції з доповідями про українську літературу. А він заперечив, що хоче не просто відчитати доповідь і повернутися на своє місце, а хоче робити доповіді, які б привертали увагу, які б обговорювалися колегами. Він вже був на двох міжнародних

конференціях із філософської проблематики поезії і міг відзначити, що доповіді про румунську чи нідерландську поезію не привертали й половини тої уваги, як доповіді про англійську, німецьку та французьку поезію. Ну і про російську також. Ніхто не хоче слухати доповіді про нікому не відомих поетів. Ідеї, зашифровані в сонетах Шекспіра чи Бодлера — то спільна мова для всіх учасників міжнародних конференцій. Їх обговорюють у перервах між засіданнями і по закінченні. Коли ж із трибуни звучала доповідь про поетичні драми Йоста ван ден Вондела, учасники пошепки перемовлялися між собою, замість того щоб слухати доповідь, бо тексти національного поета Нідерландів ні в кого не викликали жодних асоціацій. Тож і їхні інтерпретації нікого не зацікавили.

— А тексти російської поезії зацікавили? — спитала я.

— Так, — у хлопця розгорілися очі, — на конференції в Ягеллонському університеті була дуже цікава доповідь про миготіння смислів у Бродського!

— Отже, у сонетів Миколи Зерова немає шансів зацікавити європейських інтелектуалів?

— Я говорю про ті конференції, в яких я брав участь, — чемно відповів київський дослідник Срібного століття, — можливо, на інших зібраннях атмосфера інша. А тоді, на вечері, я опинився поряд із дослідницею з Амстердама. Вона дуже переживала, що ніхто не слухав її доповідь про Вондела і не поставив їй жодного питання. І я вже пізно ввечері в готелі знайшов в інтернеті текст драми «Люцифер» у російському перекладі. Справді, дуже цікава драма. І ви правду кажете, у текстів маргінальних літератур, навіть дуже талановитих, значно менше шансів бути прочитаними — поза своєю батьківщиною. Дарма, що саме нідерландець Вондел був головним натхненням британця Мілтона, і всесвітньо відомий «Втрачений рай» є вторинним відносно

«Люцифера». Проте всі чули про Мілтона, ніхто не чув про Вондела.

Моя епізодична розмова з дослідником Срібного століття є знаковою: київський гуманітарій мотивував своє бажання займатися російською літературою, бо це забезпечувало спільну мову на зібраннях його кола. Мову, не в сенсі «російську», а символічну мову, яка базується на знайомих, якщо не усім, то багатьом, поетичних текстах. На матеріалі відомих поезій дослідник може продемонструвати новаторські підходи до інтерпретації текстів. Це можна порівняти із бажанням театрального режисера робити новаторський спектакль — але за всесвітньо відомою п'єсою. Найкраще, щоб то був «Гамлет» Шекспіра чи «Три сестри» Чехова. Це видається набагато цікавішим, ніж відкривати нові імена сучасної драматургії. Той молодий філософ

не принижував творів української літератури. Він визнавав, що шедеври є і в тих культурах, які він назвав «маргінальними». Інша річ, йому хотілося перебувати у просторі культур, так би мовити, «центральных», твори яких відомі за межами своїх країн, які перекладені багатьма мовами, чиї сюжети й герої стали спільною символічною мовою якщо не світової, то європейської культури. Неможливо знати все, дай Боже, розібратися із найвідомішими творами! Нерідко із уст шанувальників мейнстріму можна почути відверте презирство до культур маргінальних:

— На що здатні ті болгарі? Лише клепати щось дуже провінційне! В них тільки вино добре!

— А казахи! В них навіть вина нема!

— А албанці! Ці взагалі ні на що не здатні!

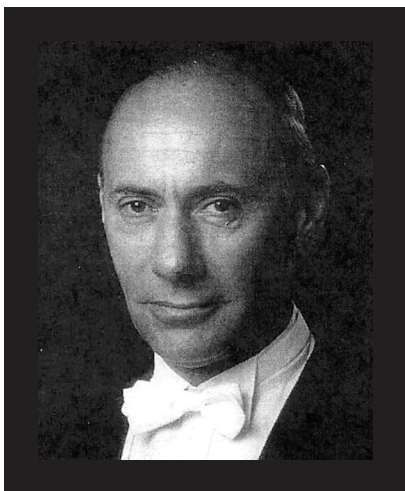
Я це чула не від пихатих росіян, а від своїх співвітчизників. Однак відсутність зацікавлення Україною вони вважали злочинним. Коли я запитувала своїх колег і друзів в Україні про того ж таки Вондела, якого, як казав мій нідерландський друг, знає весь світ, у відповідь чула лише байдуже «А хто це такий?»

Так само розгублено спитали англійські театralи, яких якимось вітром занесло до Києва, «А хто це така?» про Лесю Українку. Хто така Кассандра, вони знали, а хто така Леся Українка, не чули і, здається, не збиралися.

— От англійські сноби! — обурювалася режисерка вистави.

— А вам відома драматургія Ван ден Вондела? — спитала я.

— А хіба це можна порівнювати! Якийсь там вандал — і наша геніальна Леся!

Василь Трухлий

(27.12.1925 - 5.04.2025)

**Член-кореспондент НТШ-А, лікар,
диригент та громадський діяч.**

Василь Трухлий протягом довготривалого, майже столітнього свого життя працював у двох ділянках: в медицині та музиці. Народившись в родині хорового диригента Івана Трухлого на Закарпатті, навчався в Словаччині, Німеччині та США. Він був президентом Українського Лікарського Товариства Північної Америки, читав лекції з гінекології в університетах США та України. Не менш продуктивною була діяльність доктора Трухлого як президента Українського інституту сучасного мистецтва в Чикаго, але його справжньою пристрастю була музика. У 1978 році він став художнім керівником хору «Сурма», відомим завдяки ретельно підбраному репертуару та пильній увазі до динаміки та витончених гармонізацій. Також, будучи хоровим керівником української церкви Святого Андрія в Блумінгдейлі, штат Іллінойс, Василь Трухлий створив хор, з яким виступав у багатьох університетах та церквах Америки. Доктор Трухлий також виступив упорядником та редактором української хорової музики, опублікувавши збірку творів свого батька та інші твори сакрального змісту.

НОВИНИ БІБЛІОТЕКИ

Бібліотечно-архівна комісія розпочала працю в оновленому складі: Роман Юзвішин (голова), Ольга Алексич, Михайло Андрець, Юрій Добчанський, Лев Чабан. Комісія вже відбула два віртуальні засідання і нещодавно зустрілась у читальні відновленої бібліотеки НТШ. Вітаємо нових членів і бажаємо успішної діяльності.

На жаль, Марко Слиж, якому ми вдячні за імплементацію та підтримку електронного каталогу і який займав ключову посаду в нашій команді ІТ, залишає бібліотеку. Під його керівництвом були оновлені електронні бази даних, імплементовані нові програми, які забезпечували доступ до каталогу. Ми висловлюємо йому нашу вдячність і бажаємо успіху в нових починаннях.

Анастасія Денисенко, бібліотечна асистентка, опрацьовує колекцію дитячої літератури, яка незабаром буде доступна для наших читачів. Ця колекція цінна тим, що, хоч і налічує всього декілька десятків книг, але демонструє широкий спектр жанрів, стилів і мистецьких ілюстрацій у дитячому еміграційному книговидаванні.

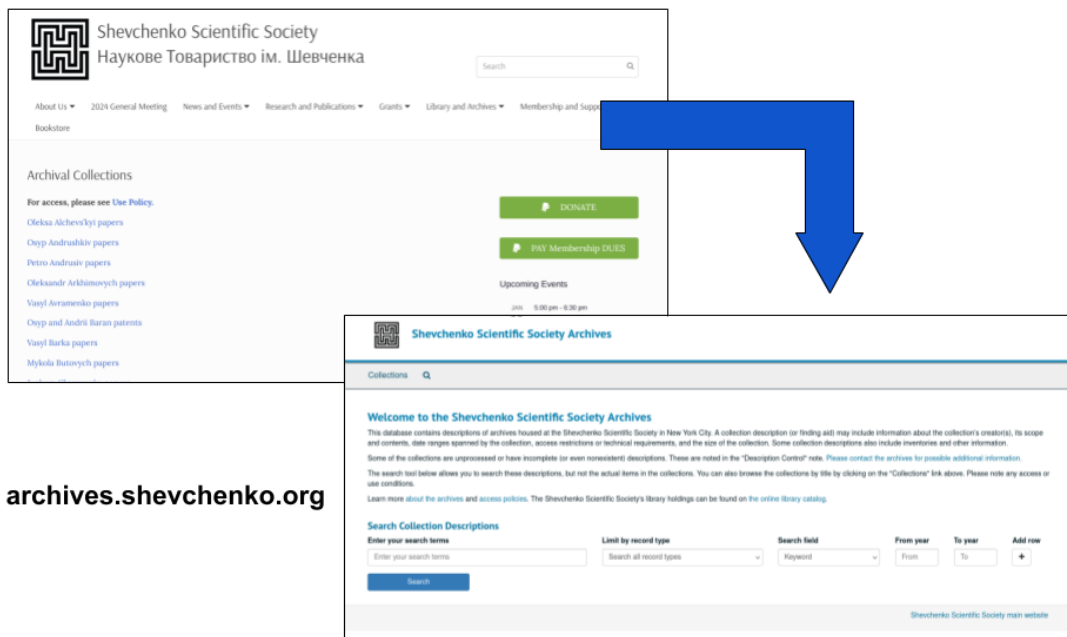
Професор-емерит Гарвадського університету Роман Шпорлюк підтримує нашу бібліотеку і архів, подарувавши підбірку своєї кореспонденції з редакторами провідних західних та українських еміграційних видань. Ми продовжуємо опрацьовувати матеріали подаровані професором Р. Шпорлюком і висловлюємо йому нашу глибоку вдячність за підтримку і співпрацю.

Behind the scenes at the Shevchenko Scientific Society archives

ArchivesSpace Is Live

Michael Andrec*Archives Consultant*

The last issue of the *Bulletin* had a small sneak peek at the new archives search and discovery interface based on ArchivesSpace. This interface is now live at archives.shevchenko.org. It is also directly linked to the main shevchenko.org website, where it has replaced the collection lists and PDF finding aids that were previously used by the Shevchenko Scientific Society archives. The new user interface provides some significant improvements over the previously extremely limited search capabilities.

archives.shevchenko.org

Researchers can get a collections list similar to the old interface by clicking on the “Collections” link in the upper left.

Showing Collections: 1 - 10 of 191

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
...
20
Next →

Title (ascending)
Sort

Oleksander Alchev's'kyi papers
Collection Identifier: 198
Scope and Contents This collection consists of copies of two documents from the 1920s regarding the matter of an estate in the Kharkiv region owned by Krystyna Alchev's'ka, Oleksa Alchev's'kyi's widow. One document refers to the sale of movable property to Mykola Shabel's'kyi. The second document (6 pages) refers to the sale of the estate to Mykola Shabel's'kyi. In the document, Krystyna Alchev's'ka refuses to prohibit the construction of structures on the estate's grounds, and acknowledges the protection of the bust...
Dates: 1920s
Found in: Shevchenko Scientific Society Archives

Osyp Andrushkiv papers
Collection Identifier: 023
Scope and Contents This collection contains correspondence, as well as records related to the Shevchenko Scientific Society and its 100th anniversary.
Dates: 1953 - 1981
Found in: Shevchenko Scientific Society Archives

Petro Andrusiv papers
Collection Identifier: 158
Abstract
The collection consists of correspondence, memoirs, diaries, and art works of Petro Andrusiv (1906-1981), Ukrainian artist and illustrator. There are also documents related to various Ukrainian organizations in USA and photographs.
Dates: 1947 - 1977

Filter Results
Search within results
From year To year
Search
Additional filters:
Language
Ukrainian 181
English 61
German 45
Polish 34
Russian 25
more

But even this is a major improvement: many collections now have descriptions and date ranges that are visible along with the collection title, providing much more information that a researcher can use to decide if a collection is worth further investigation. In addition, it is also possible to filter by the languages and date ranges.

The screenshot shows the 'Search Collection Descriptions' form at the top. It includes a search bar, a 'Limit by record type' dropdown, a 'Search field' dropdown, and date range filters for 'From year' (1900) and 'To year' (1910). A blue arrow points from the 'To year' filter to the search results. The search results show 'Showing Results: 1 - 10 of 37'. The first three results are: 'Bohdan Lepkyi papers' (Collection Identifier: 014), 'Collection on Andrii Sheptyts'kyi' (Collection Identifier: 003), and 'Maria Strutyns'ka Papers' (Collection Identifier: 008). Each result includes a brief description and the date range.

Perhaps the most powerful new feature provided by ArchivesSpace is the ability to search by name or keyword across all collections simultaneously. Such a search returns not only collections where the keyword occurs in the main collection description but also lower-level components (such as series or files). For example, searching for “Kedryn” returns the Ivan Kedryn-Rudnyts'kyi papers, the Arkadii Liubchenko and Maria Strutyns'ka papers (which mention Kedryn in their descriptions), and even a file of correspondence with Kedryn in the Petro Andrusiv papers. Such searching would have been tedious or impossible in the old interface.

The screenshot shows the 'Search Collection Descriptions' form at the top. It includes a search bar with the keyword 'Kedryn', a 'Limit by record type' dropdown, and a 'Search field' dropdown. A blue arrow points from the search bar to the search results. The search results show 'Showing Results: 1 - 5 of 5'. The first three results are: 'Ivan Kedryn-Rudnyts'kyi papers' (Collection Identifier: 045), 'Arkadii Liubchenko papers' (Collection Identifier: 048), and 'Maria Strutyns'ka Papers' (Collection Identifier: 008). Each result includes a brief description and the date range. The fourth result is 'Kedryn, Ivan, New York, 1964 - 1974' (Collection Identifier: Subseries 1), which is circled in red. The fifth result is 'Kedryn, I. to B. Hoshovs'kyi, 1976 - 1976' (Collection Identifier: Subseries 1), which is also circled in red.

Metadata improvements

Much of the additional information that appears in the new collection listing is the result of the push over the past years to obtain baseline minimal descriptive metadata for all of the Society's archival collections. This included translating and inputting decades-old legacy descriptions originally created as word processor files, but in many cases, it involved archives staff and volunteers opening and examining the contents of hundreds of archives boxes. While this process is not completely done, some of the fruits of that labor are now already visible in the ArchivesSpace interface.

The goal is to provide such basic information as the name of the collection, its creator, the physical amount of materials, the dates spanned by the material, the languages present, and a basic description of its scope and contents. Such information is essential for an archives user to have even a rudimentary idea of whether a given collection is relevant to their research needs. For example, the Oleksander Alchevs'kyi papers that can be seen in the screenshot above used to only have the title, with no information about what kind and how many documents this collection contains. Now, a user can immediately see that it contains a very small number of legal documents from the 1920s. In many cases, this will be enough for many researchers to confidently move on, knowing that the collection does not contain anything of interest for them. On the other hand, somebody looking for legal documents from the 1920s Ukraine will now be able to find them.

In some cases, even the titles of the collections did not really reflect their nature and contents. According to archival standards in the United States (saa-ts-dacs.github.io), there is a specific way in which the titles of archives collections are formulated based on the nature of the collection and its creator. A properly formulated title in and of itself gives a researcher some insight into the collection, but a poorly formed one can be confusing or even misleading.

For example, the earlier collection list on the shevchenko.org website listed a collection titled the "Andrei Sheptyts'kyi papers". For someone familiar with the standards of title formulation, this would imply that it contains the actual papers of Metropolitan Sheptyts'kyi, i.e., the letters and documents that were on his desk or in his files and were part of his work. Not surprisingly, that is *not* what this collection is. Nonetheless, it is still of interest, in that it contains photographic reproductions of archival documents

related to Sheptyts'kyi dating from his lifetime, including correspondence, telegrams, and newspaper clippings. It also contains more recent documents and ephemera related to events commemorating Sheptyts'kyi. To reflect this, the title has been changed to "Collection on Andrii Sheptyts'kyi."

Another example is the collection that had previously been titled the "Oleksander Koshyts' papers." These are also not the papers of the famous composer and conductor—those are at the Oseredok Ukrainian Cultural and Educational Centre in Winnipeg. What this collection actually contains is in some ways even more interesting: it consists of an autograph book that had been carried by the Ukrainian National Chorus (the ensemble that famously introduced "Shchedryk" to American audiences) during their concert touring from 1919 to 1923. It contains inscriptions in a wide variety of European languages, including audience member reactions and well-wishes. Among those who signed the book are such notable individuals as the Mexican president Álvaro Obregón. Given this, the collection has now been renamed the "Ukrainian National Chorus autograph book."

There's more to come!

While the replacement of the old collection list and PDF finding aids with the ArchivesSpace Public User Interface represents a huge step forward in the usability of the Society's archives by researchers, there is still more to come. We plan to add subject and genre/form terms to the collection descriptions, which will allow researchers to find collections that deal with particular topics or have particular types of materials (such as writings, correspondence, photographs, diaries, audio-visual media, or artworks). We also plan to add name headings, which will include not only the standardized form of the collection creator's or subject's name, but also alternative spellings in both Latin and Cyrillic alphabets. This will be especially helpful for researchers who may be unfamiliar with the standardized form of a person's name.

Additional descriptive information will also be added. Some collections have extensive legacy folder lists (though sometimes only in Ukrainian), and a large amount of metadata has been generated in the push for minimal descriptions. This information will be imported into ArchivesSpace. If appropriate, it will be immediately made public; at a minimum, it will be available at a central, cross-searchable location for the Society's archives staff to support reference services and respond to research inquiries.

До 90-ліття композитора Леоніда Грабовського

Василь Махно

ПРОМИНАЛЬНЕ СВІТЛО

У Теодора Адорно є стаття про Антона Веберна, в якій філософ каже про музику, що вислизає. На переконання автора статті, новітня музика не утримується в пам'яті, тобто хаотичні акорди, такти, частоти вислизають, як вода крізь пальці, залишаючи нам лише відчуття плину. Космічне перетікання гармонії в дисгармонію – може, тичинівське *енгармонійне* пасувало б як означення, а можливо щось інше.

Розпочну я все-таки з поезії: у Миколи Бажана є вірш «Ніч на Івана Купала. Прослухавши симфонію Л. Грабовського»: *«Не відповім. Хилюсь. Мовчу. Вслухаюсь//У лемент флейт і тріпотіння струн»*. Бажан був відомим меломаном і колекціонером платівкових записів класичної

музики – отже на музиці розумівся, принаймні виробив добротний смак. Названий вірш – це реакція на симфонію-легенду, що зродилася, за словами автора, з музичного оформлення до фільму «Вечір на Івана Купала». Бажан же у циклі «Нічні концерти» поставив ім'я Леоніда Грабовського в один ряд із Леонтовичем, Шубертом, Вілла-Лобосом, Сібеліусом, Шостаковичем, додавши й Едіт Піаф. Він проголосив благословенну соборність музики. Мабуть, маючи на увазі соборність імен, стилів та багатство відчуттів.

Свого часу я започаткував у Нью-Йорку читання перекладів світової класики: з Тарнавським ми читали Лорку, з Мотилем – Рільке, з Грабовським – Сен-Жон Перса. Це були читання обома мовами,

тобто мовою оригіналу і паралельно – українські переклади. Коли з Грабовським ми вирішили, що з усього французького виберемо Сен-Жон Перса, то шукати українських перекладів довелося недовго – це були фантастичні, на мою думку, Михайла Москаленка. Леонід Олександрович узявся читати французькою, долаючи опір специфічних звуків, які не носієві мови опанувати таки непросто. Недаремно ж С.-Ж. Перс! Грабовський свого часу написав за поетовими текстами «Море» – мелодраму для читця, хору, органу та великого симфонічного оркестру, використовуючи фрагменти поеми «Орієнтири». Стихія поетичних рядків дозволяла композиторові увиразнити свої пошуки, залучивши до музичної частини ще й голос читця, як Бетговен у Дев'ятій симфонії – солістів та хор. Цікавою є передісторія створення «Моря». Тодішній приятель Грабовського, Вілен Барський, звідкись дістав число польського журналу *Poezja*, в якому й було надруковано переклади Сен-Жон Перса. З того й розпочалося. Примітно, що при кінці 1980-х в такий спосіб саме в тому журналі я познайомився з віршами Єгуди Аміхая. *Niech żyje Polska!* Взагалі у той час для української інтелігенції за *lingua franca* правила польська мова, за посередництвом якої можна було вчитатися та вслухатися у багатовимірний світ культури.

Авангардна музика, додекафонія, метод Арнольда Шенберга, Віденська школа – усі ці назви й означення не стали порожнім звуком для молодого покоління українських композиторів Грабовського, Сильвестрова, Губи, Бібіка, Годзяцького. На мою думку, Грабовський – найбільш послідовний адепт експериментування і відданий відкривач нової мови в українській музиці. Справедливості ради треба розуміти, що усі новітні віяння надходили зі Заходу. Тут потрібна була мужність на страх і ризик звернути з уторованого шляху радянської музики і розпочати творити всупереч. Чи міг Грабовський бути композитором, що складає пісні про радість творення нового суспільства? Як два пальці... Чи міг написати, до прикладу, симфонію у 1970 році до сторіччя Леніна, як це робили колеги по цеху? Міг. Чи вистарчило б йому снаги зручно почуватися в річищі класичної естетики? Вистарчило б, але якби це трапилося, то нині навряд чи я захотів би писати про нього. Грабовський, як чимало його приятелів-однодумців, прирік себе на мужнє відстоювання свого голосу. Прирік хіба ж це секрет – і на замовчування свого доробку, особливо у 1970-х та 1980-х. А цей хронологічний відрізок у його біографії міг бути найбільш продуктивним, бо молодість з

Леонід Грабовський і Ігор Блажков. Київ, початок 1960-тих.

її енергією не повторяться. Натомість мовчанка, нагінки, перебивання з хліба на воду.

Допомагав Захід. Туди просочувалися твори Грабовського та інших представників київської авангарди, насамперед на польські музичні фестивалі та навіть геть неочікуване виконання в Амстердамі. За таку настирливість та непоступливість довелося платити – в першу чергу, неможливістю бути присутнім на зарубіжних виконаннях власних творів. Грабовського занесли у списки «невиїзних».

З наших розмов мені запам'ятався такий епізод: десь на початку 1960-х Іван Світличний – здається, в присутності Івана Драча – подав Грабовському Джойсів «Улісс», який друкувався (sic!) в довоєнному московському журналі іноземної літератури. А який хід у ненаписаному лібрето з Іваном Дзюбою, що мав би промовляти над убитим Моцартом!? Грабовський зізнається, що власне ці три Івани долучилися до його українізації.

А тепер таке: яким би не було оточення, якою б не була епоха – митець завжди залишається самотнім, і власне на самоті й формується його всесвіт. На самоті й народжуються звуки, слова, форми, лінії, фарби. Екзистенційна самотність і є найкращим оточенням. Народжуються вони то народжуються, але коли йдеться про втілення, зокрема музичного твору, то він вимагає публічності й чималих зусиль.

У Леоніда Грабовського є стаття «Моя метода». Це, по суті, декларація і роз'яснення широкому загалу власних естетичних засад та естетичного розмаїття сучасної музики. Інколи митець змушений пояснювати – оскільки випереджаючи час він наражається на тупий спротив тих, хто плентається в хвості. Хіба це вперше? Ось коли французькі імпресіоністи відкинули академізм, а в поезії

з'явилися імена Павнда, Еліота чи Аполінера, ніхто ж їх не вітав із розпростертими обіймами. Власне, оновлення мови, пошук її новітнього звучання, відхід від шаблонів – характеризувало всіх композиторів київської авангарди. Пояснити, витлумачити, наголосити що-небудь про своє мистецтво, байдуже про літературу чи музику, – з цієї проблемою зустрічається чи не кожен, хто торує нові стежки. Як правило, більшість не здатна вірно оцінити новаторство не тому, що не спроможні, а тому, що нова мистецька мова викликає спротив. Нове зароджується зі старого – ну, це щось на зразок, як з перегнилої цибулини випростується зелений пагін. Через умирання віджилого й народжується нове. Нестримний закон природи.

Про що пише Грабовський у цій мистецькій декларації? З одного боку, це хронологія його шляху лабіринтами музики: від студентських років у Київській консерваторії і через освоєння музичних практик Заходу до власних відкриттів щодо *акордів, мотивів, ритмічних зворотів й розширення оперативної пам'яті музичної композиції*. Роздуми над формою та формальною організацією, очевидно, плекали не одні уми, тобто і композитори, і теоретики музики, аж поки Шенберг чи Ксенакіс не зруйнували класичну систему і не створили нову. Чи від того музиці Бетговена чи Шопена загрожувала небезпека? На мою думку, ні. Просто закінчився й виповнився один період у музичній історії й розпочався наступний. Кращий? Гірший? – питання смаку.

Тут варто було б зупинитися, на тлі якої епохи формувався Леонід Грабовський? Він з родини репресованих, батька-скрипаля арештували й розстріляли. Та ж доля прирекла і батькових брата з сестрою. Усі – звинувачені в шпигунстві на користь Німеччини. А те шпигунство було таке: ота сестра дружила з німкеню-колоністкою. Згодом подруга виїхала до Німеччини, але ще до кінця 1920-х мала змогу відвідувати Україну та привозити дефіцитні в країні Рад струни і каніфоль. Цього було достатньо більшовикам, щоби сфабрикувати справу. З боку матері родина належала до духовного стану – дідусь Грабовського, протоєрей Віталій Федотович Кулинський, був настоятелем Пантелеймонівської церкви, а в 1920-х його прізвище знаходимо серед викладачів і студентів Київської православної духовної академії. Відповідно, матір Грабовського, співачку оперного хору, після розстрілу чоловіка та арешту батька було заслано до Борисоглебська Воронежської області. Воєнне дитинство. Сталінські

часи. А далі – й усі інші історичні вузли і пертурбації Радянського Союзу. Мабуть, пощастило, що від народження Грабовський був киянином. Принаймні, це полегшувало майбутньому композиторові його перші кроки в музиці. Зрештою, і те, що він з родини професійних музикантів – хоча б генетично повинно було проявитися.

Потрібно сказати, що Леонід Грабовський один із небагатьох знайомих композиторів енциклопедично освічений, начитаний та зорієнтований у багатьох видах мистецтва. Ця жага пізнання і знання не полишають його навіть у такому поважному віці, якого він досяг. А ще у нього надзвичайне чуття мови, її барв та реєстрів. У нього незвичайна уява: мені було цікаво прочитати розповідь про лібрето до опери «Моцарт і Сальєрі», тобто суціль постмодерністичного сценарію – бо Моцарт із Сальєрі, за Грабовським, сидючи в кав'ярні, слухають музику Веберна. Згодом Моцарт опиняється у В'єтнамі, де загине, бо там триває громадянська війна. А на похованні – промова Івана Дзюби, а все це, як каже Леонід Олександрович, закінчувалося б розспіваним есе Штокгаузена «Каденційна ритміка Моцарта». Це ідея з 1968 року. От вам, панове, й постмодернізм із сюрреалізмом. Тепер у наших телефонічних розмовах часто виринає Гоголь, бо Грабовський пише цикл опер, заснованих на творах Гоголя. Не певен, що лібрето таке ж радикальне, як у 1968 році. Цікаво мені, звісно, які твори беруться під увагу, – але не смію розпитувати, допоки все у процесі творення.

Ми доволі часто зустрічаємося на принагідних музичних концертах чи літературних читаннях, але особлива насолода – це наші довготривалі розмови.

Валентин Сильвестров, Юлій Малишев, Ніколас Слонімський (США), Леонід Грабовський, Володимир Губа. Київ, 1962

Розмірковуючи над біографією та творчістю Леоніда Грабовського, я часто ставив собі питання його стосунку з батьківщиною. Зрештою, чого гріха таїти, це й мене стосується. Отож, Україна з її перехідним статусом від колоніальної, пострадянської до країни громадянського суспільства з глибинною національною культурою, пережила й переживає тектонічні зрушення. Війна – можливо, найгучніший акорд у цій депресивній музиці нашого сьогодення. Хіба їй та її мешканцям до музики Леоніда Грабовського? Хоча чому ні? От, якби зазвучали трагічні «Симфонічні фрески», написані ще 1961 року? А «Кредо для мідних струнних і ударних»? Чи «Море»? Саме тепер, у часи нашого трагічного виживання – але щось перебиває тонку радіохвилю в діалозі сина і батьківщини, мандрівця і покинутого дому. Щось тримає на відстані, наче не хоче продовження новітнього варіанта притчі про батька та блудного сина.

І тут мене накривають геть радикальні думки: чи, може, Україна побудувала музичний центр Грабовському, як це вчинила маленька Естонія для Арво Пярта? Та де там. Чи, може, пошанувала Шевченківською премією? Теж ні, бо наспіх sklepanому тодішньому журналістсько-підлітковому комітетові забракло розуму та сміливості – одне слово, клепки. Чи, може, хоч якась філармонія чи музичне видавництво домислились, що треба влаштувати концерти або принаймні видати нотні партитури головних творів? Відповідь також: ні. Чомусь сучасні блогерки та блогери,

кураторки та куратори, чиновниці й чиновники вважають, що сучасне сконденсовано тільки у формулі “тут і тепер”. Ех, горопашні, вони навіть не здогадуються, що час універсальний, сферичний, не обмежений кордонами певної країни – і він не ділить на своїх та чужих. На щастя, хоч існує видана книга про Грабовського в упорядкуванні Олександра Щетинського.

Завершу свої роздуми, панове, також поезією: в давньому вірші, присвяченому Леонідові Грабовському, я сказав про *проминальне світло*, що ховається в червоному оці фазана, і музику, заправлену корицею та барбарисом:

*але з очей червоних в яких поселився вітер
і пір'я яке на вітрі не може вже золотіти
усе приготовлено: наче шлунок для страви
наче більмо ув оці це проминальне світло
і хтось тебе вибрав за свідка
бачити око фазана яке ховається в траві*

Метафоричне нашарування було мені потрібне, щоби в певен спосіб словесно окреслити музичну структуру експериментаторського стилю композитора. Річ, звісно, не в тім, чи слово і звук відповідають одне одному – ми ж розуміємо, що вони якось та перегукуються. Так-от, пишучи свій вірш, у якому біліє *проминальне світло*, я не знав про статтю Адорно та його вислів про *вислизання музики*. Цей майже випадковий збіг наче підсилює спільний здогад, що музиці підвладно усе, окрім статичності.

УПРАВА НТШ-А ВІТАЄ ЗІ СЛАВНИМ ЮВІЛЕЄМ,
90-ЛІТТЯМ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ, ГОЛОВУ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА
(2000-2006 РР), ДІЙСНОГО ЧЛЕНА НТШ-А
ДОКТОРА ЛАРИСУ ОНИШКЕВИЧ

Лариса Залеська з мамою Марією Залеською.
Новий Ульм, Німеччина. 1947 р.

*Вельмишановна і дорога доктор
Онишкевич!*

*З нагоди Вашого 90-літнього Ювілею
Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці
складає Вам найщиріші побажання.*

З висоти прожитих років, Ви, звісно, пам'ятаєте чимало подій двадцятого століття, свідком яких Вам довелося бути. Народившись і вирісши в родині українських галицьких інтелігентів, Ви з дитинства увібрали основні засади, якими керувалися галицькі патріоти, що сповідували ідею соборної України та її відродження. Події Другої світової війни внесли корективи в життя багатьох українців та Вашої родини, що подалися у світ як українські скитальці, не приймаючи ані більшовицької окупації, ані самої думки про радянську Україну. Про усі еміграційні перипетії Ви описали в блискучій книжці споминів «Бомби, границі і два праві черевички».

Виростаючи на чужині спочатку в Канаді, а згодом переїхавши до США, Ви продовжили свою освіту та приналежність до українських організацій, зокрема «Пласту». Подальша Ваша зацікавленість літературою та, зокрема, драматургією, привела Вас до відділу славистики Пенсильванського університету, в якому Ви захистили докторат й продовжили свої дослідження з літературознавства. Вислідом цього ставали численні наукові статті, антології та монографія «Текст і гра. Модерна українська драма». Ви виступили головною редакторкою збірників «Світи Шевченка» (тт. 1, 2), «Про українську мову і правопис», тривалий час очолювали Комісію УВАН з дослідження творчості Володимира Винниченка, завідували відділом літератури в журналі «Сучасність». Ви також уклали дві вкрай важливі антології, «Близнята ще зустрінуться. Антологія драматургії української діаспори» та «Антологія модерної української драми», що вийшла двома виданнями, українською та англійською.

Розуміючи важливість оприсутнення українського слова у світовому контексті, Ви перекладали й публікували вірші Віри Вовк, Василя Стуса, Ігоря Калинця, Ігоря Римарука, прозу Сергія Параджанова, драму Валерія Шевчука. Ви не обмежувалися виключно літературними творами, бо відомі також Ваші переклади важливих літературознавчих праць з англійської на українську мову.

Але чи не найбільш важливим та плідотворним періодом Вашого служіння науці

Лариса Онишкевич із членами Філологічної секції НТШ-А

було і є головування в Науковому Товаристві ім. Шевченка в Америці. Як організатор науки, Ви, усвідомлюючи важливість збереження українських інституцій за кордоном, долучилися до видання наукової спадщини, примноження архів та бібліотечного фондів. За Вашої каденції НТШ-А провело чимало важливих наукових конференцій з літературознавства, мовознавства та перекладознавства. Ви виступили ініціаторкою багатьох фундаментальних починів, які НТШ-А втілило в життя, примножуючи традицію інтелектуального життя українців поза межами батьківщини.

Дорога наша Ювілярко, кожен з нас, підсумовуючи свій життєвий та професійний шлях, розуміє, що біблійний вислів час збирати каміння містить не просто красиву метафору, а наповнений глибоким змістом. Цей зміст полягає в усвідомленні поєднання непростих життєвих перипетій у парі зі зробленим, тобто тим, що ставить не лише зовнішні прояви життя, а його інтелектуальну складову.

Під час нагородження в Українському консуляті в Нью-Йорку.

ВІТАЄМО З НАГОРОДАМИ

Василь Махно

Спеціальна відзнака премії імені Юрія Шевельова 2024 року

Аскольд Мельничук

2025 Winner of *Great River Review's* Walter Nathan Essay Award

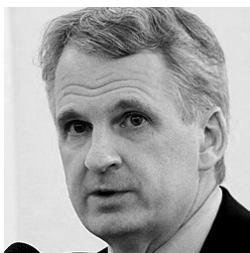

Сергій Плохій

Почесний доктор Оксфордського університету, 2025

Тимоті Снайдер

Почесний доктор Оксфордського університету, 2025

Богдан Футей

Медаль Гарета Джонса, 2025
